

PAUL V. RUBOW

SHAKESPEARES SONETTER

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
Historisk-filosofiske Meddelelser 42, 4

Kommissionær: Munksgaard
København 1967

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB udgiver følgende publikationsrækker:

THE ROYAL DANISH ACADEMY OF SCIENCES AND LETTERS issues the following series of publications:

	<i>Bibliographical Abbreviation</i>
Oversigt over Selskabets Virksomhed (8°) <i>(Annual in Danish)</i>	Overs. Dan. Vid. Selsk.
Historisk-filosofiske Meddelelser (8°)	Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Historisk-filosofiske Skrifter (4°) <i>(History, Philology, Philosophy, Archeology, Art History)</i>	Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.
Matematisk-fysiske Meddelelser (8°)	Mat. Fys. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Matematisk-fysiske Skrifter (4°) <i>(Mathematics, Physics, Chemistry, Astronomy, Geology)</i>	Mat. Fys. Skr. Dan. Vid. Selsk.
Biologiske Meddelelser (8°)	Biol. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Biologiske Skrifter (4°) <i>(Botany, Zoology, General Biology)</i>	Biol. Skr. Dan. Vid. Selsk.

Selskabets sekretariat og postadresse: Dantes Plads 5, København V.

The address of the secretariate of the Academy is:

*Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab,
Dantes Plads 5, København V, Denmark.*

Selskabets kommissionær: MUNKSGAARD's Forlag, Prags Boulevard 47,
København S.

The publications are sold by the agent of the Academy:

MUNKSGAARD, Publishers,
47 Prags Boulevard, København S, Denmark.

SHAKESPEARES
SONETTER

SHAKE-SPEARES

S O N N E T S.

Neuer before Imprinted.

AT LONDON

By *G. Eld* for *T. T.* and are
to be solde by *John Wright*, dwelling
at *Christ Church gate.*

1609.

PAUL V. RUBOW

SHAKESPEARES SONETTER

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
Historisk-filosofiske Meddelelser 42, 4

Kommissionær: Ejnar Munksgaard
København 1967

PRINTED IN DENMARK
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

Aret 1963 blev jeg somme Tider spurgt om hvad Shakespeare-Jubilæet 1964 vilde bringe. Mit Svar som indløb straks fra den betydelige Mængde af Professionals som forbereder det følgende Aars Bogmarked, og som man ubetinget kan stole paa, lød naturligvis: det bliver et Sonet-Aar. Og det slog til. Saadanne Folk er de bedste Spaamænd. Litteraturen om Shakespeares Sonetter blev overvældende, omend efter hvad der paastaas ikke overvældende god.

I sig selv er den Idé at fejre berømte Mænds Fødselsdage med Udførlighed og Stads af omtvistelig Værdi. Den stammer vel fra Helgenkalenderen, idet de hellige Mænds »Dage« gerne betegnes som Fødselsdage, men paa Shakespeares Tid interesserede man sig blot for saadanne Dage som Navnedage for den lille Daabskandidat. I Kirkebogen angives William Shakespeares Daab til den 26. April, 1564, efter den julianske Kalender, som dengang var 10 Dage bagefter den gregorianske. Da hans Død nu efter samme Bind af Kirkebogen ansattes til en lignende Dato (23. April 1616, maaske en Dag for sent) opstod den Legende, at Digteren var død paa sin Fødselsdag. Den er dog først attesteret fra Slutningen af det attende Aarhundrede, men gaar igen i flere Litteraturhistorier indtil vor Tid. Den er endnu bleven forvirret af Indskriften ÆTAT. (i Alderen af) 53. I nogle Bøger læser man til Overflod, at det var Skik den Gang at døbe de Smaa paa deres Fødselsdag, hvilket var umuligt undtagen naar Talen var om Nøddaab. Hvis Digteren var død paa sin Fødselsdag, paastaar nogle særdeles Kendere af Kirkebøgerne, vilde det være bemærket i Bogen. Men dette var hverken foreskrevet eller blot Coutume, ellers var det forekommet oftere. Sandsynligvis var Shakespeare ikke bekendt med Datoen for sin Fødsel. Han kunde heller ikke forudse Dødsaaret, som enten det nu var *ætat*. 53 eller ikke, lagde alvorlige Hindringer for Festligheder fordi de kom to Aar

efter Fødselsaaret. Den samme Uforsigtighed gjorde Cervantes, Molière, Lessing, Napoleon og Flere sig skyldig i.

Man siger i Almindelighed, at Sædvaner og Skikke, knyttede til Kirken og kirkelige Lejligheder, ved Tro og Overtro, har et sejgt Liv. Men i Reformationstiden var der Maade med det. Shakespeares Forældre havde oplevet store religiøse Uroligheder i deres Barndom og senere hele *tre* fuldstændige Religionskifter.

Under alle Omstændigheder begyndte 400-Aars Demonstrationerne for Shakespeare sidst paa Aaret 1963, for at Ingen skulde komme for sent; og Bølgerne gik højt. Det var, atter som ventet, især Digterens Levnedsløb og dets Sammenhæng med hans Digtning det gik ud over. Digteren selv vilde, om han opstod fra de Døde, have været forundret over at netop hans lyriske Digte, af hvilke han selv ikke havde gjort synderlig Stads, nu blev Genstand for en uhyre Overvurdering. Foruden at blive kaldt den smukkeste Digtsamling i Sproget (Engelsk) og den første erotiske Digtsamling i Verden, blev de gjort til epokegørende i Kærlighedsdigtningens Historie (skønt de ingen Eftervirkninger havde). Med alt det er det mest traditionelle Meninger man sættes overfor.

Sonetten er en lyrisk Digtart eller Strofeform, som angives at stamme fra Sicilien. Ordet Sonet gengives efter Folke-Etymologien, som kan være rigtig, at betyde »Klangdigt«, saaledes bruges Betegnelsen i danske og tyske Bøger fra det 17. Aarhundrede. Ogsaa Italienerne og Franskmand og Englændere ynder denne Etymologi. Maaske betyder det fra Førstningen kun »lille Vers, Smaadigt«, men gerne vil man opfatte *sono* som »Rim«. Der angives dog en Opfinder af Strofen, *Pier della Vigne* (Petrus de Vineia, død 1249) den hohenstaufiske Kejser Frederik den Andens Kansler. Men der nævnes dog ogsaa andre Opfindere. Den kunstfærdige, men maaske ikke Genren medfødte Rimform kan være ældre eller yngre. Muligt er den alligevel ikke siciliansk, men provencalsk – og vel en Udløber af Trubadurdigtningen, da den ofte bruges som Udtryk for Madonna-Dyrkelsen, mere eller mindre konfunderet med verdslig Kvinde-Tilbedelse. Saaledes optræder den ogsaa i Toscana kort før Dante Alighieris Tid, jævnsides med Digte af andet rent personligt Indhold. Vi henviser til *Valdemar Vedels* endnu meget lærerige Værker om *Dante* og *Renæssancens Frembrud*.

Det siger sig selv, at Kombinationen af to Quatrain'er eller Kvartetter plus to Terziner med en lovbunden Rimfølge, kan være foretaget flere Steder i den romanske Verden, samtidig eller til forskellige Tider. Men med Dantes *Vita Nova* naaede Sonetten en foreløbig Kulmination. Den blandes her med andre Versarter og med en højtidelig Prosas Sølvtyper. Dante fortsatte sit *Nye Liv* med sin *Komedie*, der beholdt den hellige Kvinde Beatrice, men bortkastede Kvartetterne for rene Terziner.

Med *Petrarcas* »Canzonière«, hvor Sonetter, Canzoner, Sestiner og »Ballader« veksler, naar Sonetten er nyt Højdepunkt. Aandslivets Verdsliggørelse er begyndt, Petrarca er mere sjæledyrkende end kristelig, hans Kvinde-Tilbedelse er mere menneskelig, hans Foredrag mere hjerteligt og naturligt. Alt dog inden for konservative Rammer. — Men Petrarca blev efterlignet som ingen Digter vist før eller senere. Legionerne af Sonettister og de hundred Gange flere Sonetter havde svært ved at finde hinanden. Blandt hans Efterfølgere i Italien vil vi nøjes med at fremhæve den navnkundige *Torquato Tasso*, der bl. A. excellerede i Patronats-Sonetter, en Genre der senere hærgede Europa. Tasso forlod efter egen Tilstaaelse sin Patron Hertugen af Ferrara, fordi han havde væmmet ham ved sine overdrevne Hyldest-Skrig, og gik over til Hertugen af Urbino for at traktere ham paa samme Maade. Men fra hans Tid var *Hyperblen* farligt knyttet til Sonet-Formen. Sonetterne blev for et Aarhundred et Depot for Floskler og Fraser knyttede til Patroner og Maitresser, Uoprigtighedens Marked. Shakespeare danner ingen Undtagelse.

Den italienske Sonet kan næsten kun defineres ved sin Rimslyngning. Den klassiske Rimfølge var (og er) i Italien: abba abba cdc ded. Terzinerens Skema ligger dog mindre fast, F. Ex. er cde cde ret orthodoxt; i Quatrain'erne forekommer sent men elegant abba baba, sjældent omvendt. Men også mere extravagante Formler kendes, en indledende, overskydende Linie (een Gang hos Shakespeare), en længere eller kortere »Hale« i ulige lange Vers, der parodierer eller spotter Sonettens Indhold med dens Form. — Italienske Sonetter er oftest i Elleve-Stavelser-Vers, *endecasillabi*, idet man regner med at italienske Ord ender paa en kvindelig, ubetonet Stavelse (ret ofte to).

Sonetten skal være indført i Frankrig fra Italien af CLÉMENT MAROT. Denne var dog ikke meget litterær-reformatorisk sindet

og kan have overtaget Genren fra en nu ukendt Forgænger. Men et mægtigt Opsving tog Sonettismen med den hele franske Lyrik hen i Aarhundredet, da BAÏF, DU BELLAY, RONSARD, JODELLE og Flere gav den en ukendt Friskhed og Personlighed. Det er især lærerigt at sammenligne P. Ronsards 900 Sonetter med Shakespeares 150, Ronsard er evigny, Shakespeare ofte trættende og ufrisk, kun stærk i Versifikationens og i det spidsfindige, ofte vittige Foredrag. Paa den Tid da vi tror Shakespeare skrev sine Sonetter, ansaas dog DESPORTES for den største franske Sonettist. — Det franske Rimschema er i Terzinerne oftest ccd ede, hvorved Tallet paa Rim mod Forudsætningerne ændredes til *fem*. Rigtig nok er det franske Sprog mere klangrigt end det italienske, og der maatte lægges Hindringer i Vejen for Monotoni. I Versene veksler Udgang mellem mandlige og kvindelige Endelser. Den fremherskende Form er Ti-Stavelses-Verset (den overskydende kvindelige Endelse regnes ikke med) — paa Desportes' Tid havde Alexandrinen sejret.

Sonetten har sikkert vundet Indpas i England og Skotland allerede i Chaucers Tid, men der kendes hverken Opskrifter eller Omtale fra det 14. eller det 15. Aarhundrede. Første Gang den nævnes i en Poetik er i et lille Arbejde af Shakespeares Konge, James I af Skotland, fra dennes Ungdom eller Barndom. Han nævner Digarten som særligt egnet til Dedikationer eller Mottoer til Afhandlinger og lign. uskadeligt udseende Frontispice-Brug.

Men Sonetten maa allerede da have været udbredt i Haandskrift i begge Kongeriger. Den betydelige Digter *Wyatt* havde bragt Klenodiet med fra Italien og blev kendt som Sonettist. I 1557 kom en Samling (*Miscellany*) hos Forlæggeren *Henry Tottel* »*Songes and Sonnetes*« med 20 Sonetter af *Wyatt* og 16 af en Grev *SURREY* (delvis Oversættelser fra *Petrarca*). Bogen blev *un succès fou*, blev syv Gange optrykt til 1587. *Surrey* maa anses for den ringere Digter, men han gjorde Tigerspringet til den »nationale« engelske Sonetform, hvori Shakespeare blev hængende, med Rimfølgen abab cdcd efef gg, altsaa 3 *Quatrain*'er og een *Kuplet*. Denne Form anbefaledes 1575 af *GASCOIGNE*, selv en Sonettist, som den rigtige engelske. Flere Litteraturhistorikere paastaar at denne Form stemte bedst med det engelske Sprogs Natur. Hvilket næppe kan fastholdes. Thi efter at *MILTON* har genoprettet den italienske Grundform, har Storbritanien og Amerika stadig foretrukket den,

mens den karakteristiske shakespeareiske Sonet senere nærmest er anvendt til Pastiche og Parodi. Sejren var dog ikke absolut, og en Del af de talløse Sonettister stræbte efter at beholde en halvitaliensk Form. Vi nævner blandt disse foreløbig kun THOMAS WATSON, der af JOHN DOVER WILSON betegnes med Urette som poetaster, men i alt Fald var Foregangsmanden i Sonettens Degeneration, og Smittebæreren til Shakespeare, samt Sir PHILIP SIDNEY og SPENSER, der maa betegnes som hans Overmænd i dette Fag.

Svagheden ved Shakespeares Sonetform beror paa den Overvægt de tre første Strofer har over den afsluttende Kuplet, som knuses under det indviklede Reflexionsstof, og som tilmed oftest er afjasket, gentager de forudgaaende Sonettens Paastande og rimer banalt. Heri ligner han ofte sine Samtidige; mange af Digterne vilde Folk tilskrive Watson eller Daniel, hvis de ikke havde Bogtrykkerens Garanti. Rimenes stilistiske Værdi, som er en Hovedsag hos Dante og Ronsard, er helt forsømt. Endda var Engelsk paa Dronning Elizabeths Tid ikke saa rimfattigt som det nuomstunder paastaas at være, da man havde Rim for Øret og for Øjet, ikke at tale om Rimord som ikke rimede for Noget af disse Organer. Den høje Flugt hos Ronsard eller Spenser, savnes næsten ganske hos Shakespeare i Sonetterne; Natursansen og de træffende Idéassociationer, der pryder hans dramatiske Foredrag, er sjældnen i hans Lyrik. Dens Fortrin er en glat Versifikation og et vittigt aandsnærværende Foredrag.

Shakespeare omtales udførligt og med Berømmelse i FRANCIS MERES' sammenlignende Litteraturhistorie PALLADIS TAMIA 1598. Han taler om Digteren som en genfødt Ovid, anfører 12 af hans Stykker og hans fortællende Digte, samt hans »sugred sonnets among his private friends«, Sonetter kaldes altid sukrede. Her maa sikkert være tale om den Samling der udkom 1609; ihvad man saa paastaar, er der ingen Sandsynlighed for et senere lyrisk Forfatterskab. —

Alligevel udkom der allerede Aaret efter en lyrisk Digtsamling — under hans Navn, om end ikke under hans Vaaben.

Jaggards *The Passionate Pilgrimme* (»Den forelskede Vandringsmand«, eller »Lommebog for Elskere«) er udgivet af to slemme litterære Røvere, Brødre, der især var forelskede i Haandskrifter, som flød omkring, men ikke gik af Vejen for allerede trykte Bøger til nyttige Brug for deres Forlagsforretning. De vil

THE
PASSIONATE
PILGRIME.

By W. Shakespeare.

AT LONDON
Printed for W. Iaggard, and are
to be sold by W. Leake, at the Grey-
hound in Paules Churchyard.

1599.

være bekendte for Firmaets Forsøg paa at etablere en Kvartudgave af Shakespeares samlede Dramaer i Tiden mellem Digterens Død og Fremkomsten af Folio-Udgaven, og dets Part i denne store Folio, hvor Navnet Jaggard pranger paa Titelbladet. Foretagendet i 1599 er, vel muligt, fremkaldt af Meres' Meddelelse om de sukrede Sonetter. Formodentlig er det to af disse, som indleder Samlingen, nemlig dem som staar som Nr. 138 og 144 i T. Thorpes Udgave 1609, A 3 og A 4 efter det første Tryks Paginering. De frembyder Varianter til T. Thorpes Udgave, som maa have fulgt en anden Tradition; Jaggards Læsemaade er bedre, især til 138 Linie 6–9:

Although *I know my yeares be past the best;*
I smiling, credite her false-speaking tounge,
Outfacing faults in Loüe, with loues ill rest.
 But wherefore says *my loue that she is young?*

Thorpes ti Aar yngre Redaktion har:

Althoughe *she knowes my dayes are past the best,*
Simply I credit her false speaking tongue,
 On both sides thus is simple truth supprest:
 But wherefore sayes *she not she is uniust.*

Hos Thorpe mangler bl. A. Rimet. Udgaven 1640 følger med Rette Jaggard, i begge Sonetter.

Efter disse to Digte følger tre, hvoraf to Sonetter, alle fra *Love's Labours Lost*, trykt 1598; men Jaggard følger en ældre Kilde, som det synes. Det tredie Digt er Sangen *On a day, alack the day*, hvis sidste Kuplet mangler. Muligt har Jaggard laant et Haandskrift af Stykket, der vist er fra 1593, men dette giver ingen Forklaring af Kuplettens Savn. Der er mange Tilfældigheder til.

Fire Sonetter af anden Oprindelse om Venus og Adonis er paavirkede af Shakespeares Digt om samme Emne, og skal vel henlede Opmærksomheden i Retning af den store Digter. I en Udgave fra 1612, der kalder sig tredie (muligvis et Forlæggerkneb), er tilføjet Arbejder af Thomas Heywood, der protesterede, med Tilslutning af Shakespeare, mod at disse kom til at gaa under Shakespeares Navn. Jaggard tog derefter Shakespeare af Titelbladet; han havde allerede i 1608 laugsprotokolleret Heywoods Digte. Disse blev dog medtagne i Udgaven af Shakespeares Sonetter 1640, in octavo, altsaa atter under dennes Navn.

SHAKE-SPEARES

S O N N E T S

Neuer before Imprinted.

AT LONDON
By *G. Eld* for *T. T.* and are
to be solde by *William Aspley.*
1609.

Ved »Sonetterne« forstaar vi især Udgaven 1609, in quarto, der lægges til Grund for alle det 19. og 20. Aarhundredes populære, ret udbredte Tryk. Forlæggeren, THOMAS THORPE, lod Bogen indskrive den 20. Maj, og allerede den 19. Juni s. A. noterer Skuespilleren Edward Alleyne, at han har købt »Shakspers Sonnets« for 5 Shillings (ikke billigt, efter Datidens Kurs). Hvorledes Modtagelsen blev, ved vi ikke noget om. Professor John Dover Wilson mener den var daarlig. Han gør desuden opmærksom paa, at den blev solgt fra 2 forskellige Boghandeler, idet der er to Titelblade til Originaludgaven, et til en Boghandler John WRIGHT, et andet bærende Navnet William ASPLEY. Men dette betyder ikke, som D. Wilson mener, at Oplaget af Bogen var meget stort, og at Thorpe spekulerede i et vældigt Salg. Flere Boghandlere om samme Skrift var hyppigt, og kan vel næppe have mange forskellige Aarsager, iøvrigt kunde enhver Boghandler givetvis handle med Andres Bøger, ellers døde de af Sult.

Th. Thorpes Text kaldes endnu 1938 af en kyndig og nøgtern Mand som *Edgar I. FRIPP* omhyggeligt gennemset (*Shakespeare Man and Artist*, II 715), mens Sir Sidney Lee allerede 1905 taler om dens »corrupt state« og mener at hele Foretagendet »lacked authority«. Det sidste betyder, at den ikke er autoriseret, d.e. godkendt af Digteren. Men ellers er denne Udgave jo den eneste der har Autoritet, frasét de to første Sider i *Passionate Pilgrim* og eventuelt nogle Afskrifter i private Poesibøger, eller den *anden Udgave*, fra 1640, hvis da denne havde en Kilde forskellig fra Thorpes. Men dette er nu, som vi skal se, næppe muligt og ikke til at spore. Herom ses nedenfor. (Dover Wilson paastaar at Bensons Text skulde være Shakespeares egen, i Bogens Fortale).

Sir Sidney Lee opregner i sin Indledning (1905) til Facsimile-Udgaven af Thorpes Sonetter 38 *misprints*, hvoraf de fleste er utvivlsomt grove Fejl, nogle vistnok ældre Skrivefejl, der muligt er overtagne fra Trykkerens *Forlæg*, hvorom vi ikke ved Besked. – Kritiken er nødvendigvis konjunktural. De sikkert talrige skjulte Fejl, der gentages i Udgaven 1640, lader sig ikke fremkalde. Det er en kalket Grav; de ukendte Fejl kan ikke rettes efter anden Kilde.

Nogle af Fejlene er kompromitterende og peger til Dels mod uheldig og vel endog mundtlig Tradition og Overforbedring. Her-til hører de fordærvede Rim i flere Sonetter, der saaledes indehol-

der to Blankvers, se Nr. 69, Vers 3, bevaret i Bensons Udgave 1640, Nr. 34. 10–12: loss rimer paa loss, f. losse-crosse, Fejlen bevaret hos J. Benson. Ligeledes Nr. 34. Flere Vers-Udgange er mishandlede: Nr. 153, Vers 14: eye i Stedet for eyes (rettet af Benson), Nr. 152, Vers 13: eye for I (bevaret af Benson). En haabløs Læsemaade har man ladet staa i Sonet Nr. 156:

Poore soule the centre of *my sinfull earth*,
My sinfull earth these rebell powres that thee array.

Den meningsløse Dittografi er bevaret hos Benson, som saa meget andet. En gennemgaaende Fejl er Læsemaaden *their* for *thy*. – Sidney Lee regner (vel overdrevent) med 5 Defekter pr. Side. Men det er ikke ret hyggeligt at tænke paa de *skjulte* Fejl. De ret talrige Exemplarer man har kollationeret, viser Smaa varianter i Orthografien; dette er hvad man er vant til i Renæssance-Tryk. Ogsaa Folioen 1623, udgivet af Skuespillerne, har mange saadanne Revisions-Varianter. Dette har givet anledning til at Nogle, som den bundpaalidelige Edgar Fripp, har sagt god for Bogen, der alligevel er et Jaske-Arbejde.

Til Thorpes Sonet-Udgave hører et fortællende Digt i Stanzer: *A Louers complaint By William Shake-speare*, uden noget særligt Titelblad. Det kunde for saa vidt godt være af Shakespeare, som det ligner en Tyveaarigs første, svage Penneprøve. Om Overleveringen er det umuligt at udtale sig. Digte med samme Titel, »En Elskerindes Klage« eller »Den forladte Pige«, er kendt fra engelsk Litteratur fra Aarhundredets Midte; der findes ogsaa andre *Complaints*; f. Ex. kaldes i Bensons Udgave af Sonetterne, Nr. 97, 98, 99 for *Complaints* og 111–12 for *A Complaint*. Man har fundet nogle Ord og nogle sjældnere stilitisk syntaktiske Vendinger, som ikke forekommer i Digterens øvrige Skrifter, men disse kan ikke siges at vidne imod hans Forfatterskab. Paa den anden Side mangler ethvert Spor der kan pege mod Shakespeare, og ingen andre Steder i Datidens Skrifter nævnes han som Digtets Ophav. I Bensons Udgave er det medtaget, og Thorpes Smule Autoritet tør man ikke holde sig til.

Modtagelsen af Sonetbogen var, efter de fleste Lærdes Mening, som omtalt ikke god. Egentlig ved man Ingenting derom. Nogle, ganske faa, Udtalelser om, at den og den har læst Bogen, de fortæller os ikke noget. Men dette kan til Nød tages for Vidnesbyrd

om Ligealdighed. Mere betænkeligt er det dog, med Professor Dover Wilson og Flere, at antage at alle Sonetternes Publikation er blevet optaget med Uvilje og Modstand i Lord PEMBROKES Kreds, ja endog at Bogen straks skulde være blevet *suppressed*, hvad der nu menes dermed. Den er ikke blevet officielt forbudt,

**TO . THE . ONLIE . BEGETTER . OF .
THESE . INSVING . SONNETS .
Mr . W . H . ALL . HAPPINESSE .
AND . THAT . ETERNITIE .
PROMISED .**

BY .

OVR . EVER - LIVING . POET .

WISHETH .

THE . WELL - WISHING .

ADVENTVRER . IN .

SETTING .

FORTH .

T . T .

men Pembroke eller Shakespeare kunde have købt Oplaget. Det forudsætter Skandale og sikkert offentlig Larm, som vilde have gjort Bogen omtalt. At den ikke kom i nyt Oplag, taler dog imod dens Popularitet. Paa denne Tid, d.v.s. i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede, var Sonet-Raseriet taget af; dog endnu inden Shakespeares Død blussede det lidt op igen i en noget fornyet Form. Muligt har Digtene slet ikke gjort Lykke. Maaske var der ikke Me-

get at raabe Hurra for i disse Malvolio'ske og Andreas Blegnæb'ske Kunstbroderier. Det er muligt at Sonet-Bogen snarere har kedet end pirret den største Del af sit trætte Publikum ved sin Mangel paa ny Stil eller nye Motiver. – Haanden paa Hjertet, staar Shakespeares Sonetter ikke Maal med Sir Ph. Sidneys, der vel er deres nærmeste Forbilled. Sidney var Pembrokes Onkel.

Bogens Udgiver stod sig fint med Lord Pembroke, og Thorpe tilegnede ham allerede 1610 en Bog med en snørklet-sledsk Dedikation, en anden 1616; det beviser et godt Forhold mellem Parterne.

Den nye Oktav-Udgave, der kom 1640, maa have haft svært ved at vinde Tilslutning under den politiske Konflikt og den tragiske Borgerkrig. JOHN BENSON, der var Forlægger og Boghandler, men ikke Trykker, boede som de fleste litterære Folk i Fleet Street, nær St. Dunstan's Churchyard. Hans Samling, der kaldes *Poems written by Wil. Shakespeare Gent.*, indeholder alle Sonetterne i Thorpes Udgave, undtagen otte (8), plus et Aftryk af alle Jaggards i *The Passionate Pilgrim*, efter dennes »tredje« Udgave 1612, heri de to shakespearske Sonetter fra det første Tryk, gengivne forskelligt fra Thorpes Udgave. Men paa næstsidste Blad, efter Sonetterne *Perjurie* (»Love is too young to know what conscience is«, med dets plumpe Obskøniteter, og »In loving thee thou know'st I am foresworne«) skifter Forlægget, og med et Tilbagefald sidst i Ark F gaar man helt over til andre Forfattere, som er meget Shakespeare-fjerne. J. Benson havde sikret sig Ret til »An Addition of some excellent Poems to Shakespeares Poems by other gentlemen«; der nævnes Benjamin Jonson, Francis Beaumont, R. Herrick, af hvilke kun den sidste var i Live. – Licensen kostede kun 6 Pence. – Bogtrykkeren var THOMAS COTES, kendt fra mange flere andre Shakespeare-Tryk, deriblandt den anden Folio-Udgave, 1632, og *Pericles* 1635; det er ikke helt sikkert, at hans tidligere Øvelse i Shakespeare-Tryk har givet ham Forret til Arbejdet.

Udgaven er, saa vidt den rækker, sat efter Jaggards Tryk, derefter fra Thorpes, og siden efter hvilken Kilde der frembød sig. Benson havde købt Retten til at udgive Folioen og kan heraf have udledet Retten til Sonetterne, som ikke findes optaget i nogen af Folio'erne. J. Benson har nøjagtigt aftrykt sine Forlæg, alene med Ændring af de mest iøjnefaldende Trykfejl, i Varian-

terne mellem Jaggard og Thorpe giver han Jaggard Forretten, vel efter en skarpere Examination, som godtgør 1599-Textens Overlegenhed. Benson medtager *A Lover's Complaint*. Deraf følger ikke, at den nye Udgiver har haft Digtets Authenti fastslaaet. Det Samme gælder Udeladelsen af de otte gode Sonetter: Nr. 18, 19, 43, 56, 75, 76, 96, 126. Denne synes uforklarlig.

Af disse er Nr. 18, der danner Overgangen fra de første, faderlige og advarende Sonetter til den libertinske Gruppe, vel den smukkeste, naar man ser bort fra den afsluttende Kuplet, der som saa ofte er pralende og flov. Den 19. Sonet, noget svulstig og i Stil fra ca. 1590, fortsætter Nr. 18 og fastholder dens Motiv. Derefter springer man til Nr. 43, der vist er skreven til en Kvinde og virker *ushakespearesk*. Udeladelsen er uforklarlig. Nr. 56 kunde ogsaa have feminin Adresse. Den kan virke uanstændig og upuritanisk:

Elskov, forny din Kraft. Lad Ingen tro
Din Ægg er sløvere end Madbegæret . . .

Nr. 75 – jfr. Chr. Winthers »Du er som Brød« – kunde ogsaa synes feminin. Nr. 76 udtaler falskelig, at Digterens Stil er jævn og beskeden, modsat den forlorne Ordpragt hos Andre. Den er maa-ske udeladt for sin konventionelle Uoprigtigheds Skyld. Digtet har vist ogsaa feminin Adresse. – Nr. 96 (»Din Fejl er Ungdoms Læfærd«) er vist ogsaa kvindeligt: »Hvor mange Lam blev ikke Ulvens Bytte«. Men ogsaa dette Digt er uanstændigt. Nr. 126, der kun har tolv Linier i sex parvis rimede Linier, kan være udeladt for sin Uselvstændighed, men ogsaa for sin uanstændige Homosexualitet; det hører sammen med den første Gruppe, 1.–17. Sonet.

Sonetterne er forsynede med Overskrifter, dels gruppevis, dels enkeltvis. F. Ex. Nr. 21: *True Content*. Nr. 24: *A Masterpiece*. Nr. 25: *Happinesse in Content*. Nr. 26: *A Dutifull Message*. Nr. 1, 2, 3: *Loues Crueltie*. Nr. 4, 5, 6: *Magazine of Beautie*. Nr. 7: *Quicke Prevention*. Nr. 8, 9, 10, 11, 12: *An Invitation to Marriage*. Nr. 70: *Nil magnis Invidia*. Nr. 92, 93, 94, 95: *A Louers Affection* etc. Nr. 127, 130, 131, 132: *In praise of her Beauty, though Black*.

Det er selvfølgelig en passabel Gisning, at de otte Digte kan have manglet i J. Bensons Forlæg, men dermed er der rigtignok

ikke noget forklaret; det er kun en Udsættelse af Spørgsmaalet. Han kan have overtaget Thorpes Efterladenskaber – sagtens med et Mellemed, da Thorpe ikke ses som Udgiver efter 1625 – og dermed baade et Exemplar af Sonet-Udgaven og dens skrevne Forlæg, rimeligvis mange Hefter og Smaastykker. Men hvorfor skulde netop disse otte være blevne væk?

Uden al Tvivl er Bogen sat op efter *to* Exemplarer af Thorpes Udgave – man kan jo ikke flække Bladene – denne er hurtig blevet grupperet og det overskydende efterladt til Papirkurven. – Ingen ved det.

En Mærkelighed ved J. Bensons Udgave er nogle faa Ændringer af de personlige Pronomener eller Ejendomspronomener fra Hunkøn til Hunkøn: Aabenbart har Udgiveren frygtet for den erotiske Tiltale fra Mandfolk til Mandfolk; dette har sagtens allerede vakt Forargelse i den forrige Tidsalder. Sidney Lee synes noget benøvet over, hvor let disse »Omforandringer« kan (næsten) gennemføres. Forklaringen ligger i at Tiltalen i den ensidige som i den tosidige Kærlighed har lignet hinanden. Et *my boy* lod sig let vende om til *my love*. Nogle nye Trykfejl er kommet til.

A Lover's Complaint er sat mellem u-shakespearsk Stof først i anden Halvdel.

John Bensons Udgave har to, næsten ens, Titelblade; derimellem er anbragt et kendt Lovkvad til Digteren og en Fortale som D. Wilson helt med urette vurderer lavt; denne forsvarer Digterens Stil og Manér som »Seren, cleere and eligantly plaine, such gentle straines as shall recreate and not perplex your braine, no intricate or cloudy stufte to puzzell intellect, *but perfect eloquence*« – der menes »ren Lyrik«, modsat Tankens Sofismer eller en personhistorisk Vrangtydning. Det er en ny Smag modsat Eufuismens og Gongorismens.

Om Modtagelsen af denne omredigerede Sonet-Samling og Redaktion gælder det forøvrigt, at den blev normgivende for det resterende 17. og 18. Aarhundrede. Den fik ingen Efterfølger før 1710, da den bekendte GILDON gav en ny Udgave med strengere, nye Textrettelser.

Senere kom en række Udgaver, alle i ideologisk »Orden«, ene med Undtagelse af den berømte MALONES (1780), der fulgte Thorpes gamle Text. Nogle af Sonet-Udgaverne kom som en Slags Supplement-Bind til de samlede dramatiske Værker;

enkelte Udgivere som den berømte STEEVENS afskyede dem dog for deres Smagløshed for meget til at optage dem i sine samlede Udgaver af Dramaerne. Med MALONE var der dog brudt Vej for nye Anskuelse og en ny Vurdering af de smaa Digte. Men især WILLIAM WORDSWORTH bragte dem i Mode med sit Ord:

“with this key
Shakespeare unlock'd his heart,”

og kun faa lod sig skræmme af ROBERT BROWNING'S lakoniske Svar: »the less Shakespeare he!« Med Romantiken og den stigende Shakespeareomani har en Omvurdering fundet Sted. Først langsomt, saa raskere rykkede Shakespeares Digte ind i Folkeudgaverne af hans samlede Skrifter, hvor de dog vel ikke altid er blevet læst, men har maattet henligge uopskaarne i Antikvar kasserne.

Malone gik i sit Supplement til Udgaven af 1778 imod den hidtil herskende Anskuelse af Sonetterne som alle henvendte til en Kvinde (anf. Skrift I 579). GILDON havde erklæret »all of them in praise of his mistress«. Men FARMER i sit bekendte Skrift om Shakespeares Lærdom, mente at Digterens Nevø, William Harte var Dedikationens W. H. og Sonetternes »Objekt«, men Drengen blev døbt den 18. August 1600 og var da uskyldig. Mr. TYRWHITT, den berømte Udgiver af Chaucer, gættede paa at Gaadens Løsning laa i Sonet Nr. 20, hvor den tiltalte kaldes »A Man in *hew* all *Hewes* in his controlling«; Ordspillet kunde ligne Shakespeare, men derfor behøvede jo ikke alle Digtene at være til en William Hughes, iøvrigt ukendt. – I Malones Supplement indrykkede Steevens endelig en Note, hvori han tiltraadte Tyrwhitts Opfattelse af HEWES (anf. Skrift I 596). – Malone præciserede sin Paastand i at 120 Sonetter var henvendte til et Mandfolk, kun 28 til en Dame; 6 blev da ubestemte. – Men da de fleste Angelsachsere anser Sonetterne for Verdens største Elskovsdigtning, burde man gaa ud fra at de var henvendte til Kvinder, og kun gaa med til en mandlig Adressat, naar det var tvingende nødvendigt. Malones Opfattelse blev imidlertid i næsten 200 Aar den mest udbredte.

Mod disse Anskuelse skrev GEORGE CHALMERS i Tilknytning til sin værdifulde Shakespeare-Udgave en *Supplemental Apology* fra 1791, hvori han hævdede, at alle 154 Digte var henvendte til Elizabeth, Englands Dronning.

Med NATHAN DRAKE (Medical Doctor) kom en ny Vending i Studiet af Shakespeare. Hans store Værk, *Shakespeare and his Times* (2 Bd. 1816–17, her benyttes Udgaven 1838, Paris, i eet Bind) gav fristende Beviser for, at Adressaten i Sonetterne var HENRY WRIOTHESLEY, Jarl af *Southampton*. Det var den eneste, Digteren havde anerkendt som Patron, og ifølge hans Dedikation ogsaa i Fremtiden vilde vedblive at kendes ved. – Virkelig har Shakespeare aldrig offentlig anerkendt nogen Anden. »The love I dedicate to Your Lordship is without end«. »Lord of my Love, to whom in vassalage Thy merit hath my duty strongly knit«. (Sonet Nr. 26). Hermed var *Southampton*-Theorien da fremsat, i en udførlig Skikkelse, og overgivet Eftertiden.

Men allerede 1818 synes en Mod-Theori lanceret. En Mand ved Navn HEYWOOD BRIGHT betroede sin Ven JAMES BOADEN, der ogsaa var Ven af KEATS, at hans (muligt Fleres) Undersøgelser havde overbevist ham om, at WILLIAM HERBERT, 3dje Jarl af *Pembroke*, skulde være den mystiske Ven i Sonetterne, hvortil han (maaske efter egen Tilskyndelse) lagde: tillige identisk med »Mr. W. H.« i Thorpes Dedikation. Det sidste maatte vel være Hovedsagen, da Skyggen i Sonetterne ikke røber Navn og Forbogstaver. Ideen blev kort fremstillet i *The Gentleman's Magazine* 1832 samt i en Bog *On the Sonnets of Shakespeare*, 1837. En udførlig Fremstilling kom i CHARLES ARMITAGE BROWNS Bog *Shakespeare's Autobiographical Poems* 1838. Armitage leverede ogsaa en Udgave, hvori Stoffet som i saa mange senere Udgaver var delt i Kapitler eller Sekvenser. Armitage beholder dog i det Hele Thorpes Orden.

Armitage deler Sonetterne i sex Sekvenser:

I. *Sonet 1–26*. »Porten raader sin unge Ven til at gifte sig«. Endnu hos Edgar I. Fripp (1938) beholdes denne Sekvens ud over de naturlige 17 Sonetter, hvormed de fleste Andre nøjes. Motivet er i dem alle, og han skal bevare sin Skønhed for Eftertiden ved at give den i Arv til et Barn. Den Tiltalte er vel selv et Barn. *Pembrokianerne* mener usandsynligt at den lille Cyklus (der kan læses for-eller bagfra eller rundt) er skrevet til Opmuntring for den unge (vordende) Jarl, der var trolovet med Premierministeren Lord Burghleys Datterdatter, Frøken Bridget Vere de Vere. Damen var af Englands fornemste Adelsfamilie og vist skrækkelig vigtig. Det lykkedes unge *Pembroke* at sno sig fra

sine (Forældres) Løfter ved at lave Forstyrrelser i Medgiftsforhandlingerne. – Southamptoniterne henfører Børne-Sonetterne til *deres* Jarl, altsaa tidligere (Henry Wriothesley var 7 Aar ældre end William Herbert). Han skulde ægte Elizabeth de Vere, Søster til Bridget og som hun uafsættelig, men skal have bødet 5000 £ til deres Bedstefader og sin egen fordums Vice-Fader og Formynder, for brudt Ægteskabsløfte. – Unødigt at hævde, at to saa fornemme Familier ikke var saa skrupskøre i Hovedet, at de vilde true med Vers, eller at de tvende Ynglinge skulde lade sig skræmme af tomme og tamme Trusler som Sangeren Shakespeares Rim. De havde heller Ingenting imod Ægteskaber som saadanne, kom begge i Forlegenhed derfor. – Genren, Raad for og imod Ægteskab, er saa gammel som Oldtiden, dyrkes jo ogsaa af andre engelske Sonettister, og har vist altid været virkningsløs, et uskyldigt poetisk Tidsfordriv. – Stilen forekommer mig modnere end de andre Sonetter. Disse Vers er snarest af de sent skrevne.

II. *Sonet 27–55.* »Til sin Ven, som tager den Elskede fra ham, for hvilken Forseelse der gives ham Absolution«. – Vennen maa være en anden Ven end ham i den første Sekvens. Hist en ung Asket, her en (uoprigtig) Libertiner. Hvis det var samme Person, maatte den underfulde Virkning af Digterens Prædiken markeres. – Nr. 27 (med den sammenhørende Nr. 28) begynder ikke en ny Sekvens. De to Sonetter er vel skrevne til en Kvinde. I Nr. 30 og 31 tales der om svundne Kærligheder, vel ogsaa feminine. I Nr. 32 forsikrer Digteren som saa ofte om sin Oprigtighed. I Nr. 33–34 dukker den falske Ven op. Underligt at Solen, d.v.s. Vennen kun een Time var Digterens. I Nr. 35 meddeles der Absolution for Vennens Synd; hvori bestaar den? I Nr. 36 maa deres Veje skilles. Katastrofen er uforklaret. Digterens Bekendtskab med Vennen kan kompromittere dennes Navn. – Kan dette mon tænkes om Pembroke. Eller mon om Southampton! – I Nr. 40 »Take all my loves«, røbes først Themaet om Digterens Kæreste; i Nr. 42 forsøger han (ganske psykologisk) at udrede sine Følelser for hende. Nr. 55 med dens stærke Selvros er muligt Slutningen paa et Hefte.

III. *Sonet 56–77.* »Til hans Ven med Klage over hans Kulde og Indskærpelse af Livets Korthed.« Denne Samling indeholder kun ret mistrøstige Almenbetragtninger, med løs Tilknytning til Vennen. Sonet Nr. 77 kan forestille en Afslutning.

IV. *Sonet 78–101.* »Til hans Ven, med Klage over, at denne har foretrukket en anden Digers Hyldest; tillige Bebrejdelser for Fejl, som kan skade hans Karakter«. Mandjevningen med »the rival poet« udgør et Enklave, Nr. 79, 80 og 82–86. Det hører muligvis andetsteds hen. Man har gættet i det Blaa paa Navnene: Marlowe, Chapman, Daniel Barnabe Barnes. I og for sig kunde disse Digte vel kaldes Patronats- eller Mæcenats-Sonetter, da de ikke handler om Kærlighed, men kun om Digterens store Hengivenhed og (foregivne) Oprigtighed over for den ukendte Ven, hans (paastaaede) jevne og usmykkede Stil, etcetera. – Resten af denne Sekvens har ingen Enhed og Sammenhæng. Digtene er Dubletter til de forudgaaende, fremhæver Vennens Storhed og Upaalidelighed, og siger ham Farvel.

V. *Sonet 102–126.* »Til Vennen, med Undskyldning for nogen Tids Tavshed, og Afslag af Beskyldning for Mangel paa Troskab«.

VI. *Sonet 127–152.* »Til hans Elskede. Om hendes Utroskab«. – Her findes i Nr. 127, 130, 131, 132 en Hentydning til den Elskedes Haar, Øjen- eller Hudfarve, hvoraf Forskerne har dannet Mythen om den »mørke Dame« (*black lady*: Udtrykket forekommer ikke hos Shakespeare).

I Nr. 144 gives en Slags Indhold til Sonetterne, der handler om Venskab og Kærlighed, som identificeres med Vennen og Veninden, *a woman coloured ill*. »Dog Intet veed jeg, og i Tvivl jeg bliver. Til Helveds Glød den gode Aand fordriver.« Heraf følger ikke at alle Digte til Kvinder har sort Adresse, som Forskerne paastaar. I Nr. 147 hedder det: »Jeg svor, du var min favre, lyse Skat; Men du er sort som Helved, mørk som Nat.« Er det Hele blot Ordspil? Edgar Fripp mener den Sorte er et Paafund fra Shakespeares tidligste Aar. De fire Hovedsonetter peger ligesaa i hver sin Retning. – Denne sjette Række er snarest tidlig Poesi, mere petrarchiserende end den øvrige Samling. Tidligere i Samlingen er sikkert Nr. 57–58 (»Slave-Versene«) henvendte til en Kvinde.

Tilbage til *Pembroke-Theorien*. Denne er vist blot en Aflægger af Southampton-Theorien. Bright og Boaden og Brown har ment at klare det Hele med William Herbert, fordi dennes Forbogstaver passede bedre med Sonet-Dedikationens *W. H.* end Henry Wriothesley's. Da man sagde, at Folio-Udgaven af de dramatiske Værker var tilegnet William Herbert, havde man en Slags Kompensation for Tilegnelsen til Southampton af de to fortællende

Digte, *Venus and Adonis* og *Lucrece*. Der behøvedes blot en Bro mellem 1609 og 1623.

Heri tog man dog ganske fejl. Folio-Udgaven er tilegnet begge Brødrene, William og Philip Herbert (den sidste kaldes Montgomery, paa sit Portræt efter 1630 ogsaa Pembroke). De to Brødre er forevigede i en sammenslynget Dobbeltstatue i Oxford nær det bodleyanske Bibliothek. De siges af Fortalens Underskrivere (paa de kongelige Skuespilleres Vegne) Heringe og Condell at have »forfulgt« Shakespeare med deres Gunstbevisninger, og at være Bogens selvfølgelige Patroner (ikke Shakespeares). – Men Bogens fødte Patron var Kongen, *han* var Truppens Patron. James I kunde have sine Grunde til at sige Nej, f. Ex. Puritanernes store Magt. Men den tredje Jarl af Pembroke var Kongens Kulturminister og Overkammerherre, altsaa nu den nærmeste til at modtage Dedikationen. Lidt Forbavselse vækker maaske Montgomerys Medvirken. Skulde han være den virkelige Mæcen? I al Fald kommer vor Lord Pembroke i Klemme.

I AUBREYS bekendte Skildring af fremragende Engleskmænd findes Biografier af baade Shakespeare og William Herbert, – men ingen Omtale af, at de kendte hinanden. Det er lidt underligt, da Aubrey næsten udførligt opregner Navne paa det Hof Lord Pembroke holdt paa sit Herresæde Wilton, men ikke Shakespeare, derimod BEN JONSON, hvilket især er Pembrokianerne en Torn i Øjet. Det er dog naturligt, at her ingen Skuespillere nævnes, da Wilton laa langt væk fra London. – Men i 1603, kort efter sin Tronbestigelse, besøgte Kong James Wilton House, og ved denne Lejlighed havde han sine Skuespillere med. Theatret maatte dog spille imens. Lederen af Truppen var John Heringe. Et Brev fra Lady Pembroke (Moderen) til hendes fraværende Søn skal have indeholdt Sætningen »we have the man Shakespeare with us«. Det er bortkommet og stemples af Sidney Lee som »an ignorant invention«; Ægtheden forsvarer af Sir Edmund Chambers. Edgar Fripp mener at Shakespeares Nærværelse er sikret. Pembroke III havde en velkendt Forkærlighed for Richard Burbage. Men det var efter Sonetternes Tid.

Edm. Chambers hævder ogsaa at den unge Pembroke var i London i Efteraaret 1597, Andre at han først saa London i 1598. Chambers tror fremdeles, at Shakespeare var Medlem af Pembrokes første Trup Februar 1592–1594, i hvilket Aar Truppen

blev opløst. Under Pesten 1594 kunde den have spillet paa Wilton House? Shakespeare blev ikke Medlem af den rekonstruerede Trup. — I 1595 førtes der Forhandlinger om den 14–15 aarige Drengs Forlovelse. Hertil kunde Shakespeares første Sonetter henvises, hvis man tror paa Undere.

Trods alt dette er det dog urimeligt med Anti-Pembrokianerne at nægte Muligheden af de to Herrers Bekendtskab. Men derfra er der langt til Vennen i Sonetterne. Og hvornaar skulde Shakespeare have haft Tid til at knytte en intim Forbindelse med det unge Menneske? Paany finder vi Forhandlinger paa William Herberts Vegne, nu om hans Ægteskab med Bridget de Vere, Søster til Elizabeth de Vere. Her var atter Plads for Shakespeares 17 Sonetter. Det lykkedes dog Lord Herbert at krydse den ivrige Premierministers Planer og at faa brudt Trolovelsen med mindre Skade end Southampton. Herefter oprinder hans første Glanstid. Den sytten- eller attenårige Yngling gjorde Lykke ved Hoffet, men vandt dog ikke Dronning Elizabeths specielle Gunst. Snart kom han i Forlegenhed, da han forførte eller blev forført af en af Dronningens Jomfruer, en ung adelig Skønhed ved Navn MARY FITTON, der skænkede ham et dødfødt Barn. Herover blev Dronningen vred og kastede ham i Fleet Fængslet, hende i Tower. Han blev forvist til Wilton House indtil Dronningens Død 1603. Mary Fitton slap ogsaa ud og fik vistnok to Børn til med en vis Richard Leveson; men derefter fulgte Lykken hende og hun blev to Gange gift og opnaaede et pragtfuldt Marmor-Gravmæle med Indskrift i en barok Smag (*fit one* = Fitton). Statuen mentes at være mørkhaaret. Hermed troede man af have den kvindelige Part i Trioen. Saa var Begivenhederne ført hen til Hoffet og Fornemheden, og man jublede for Lord Pembroke. Den noget morbide moralske Atmosfære saa man gennem Fingre med.

Mary Fittons Meriter var opdagede af THOMAS TYLER, der i *The Academy* og *New Shakspeare Society Transactions* gjorde Rede for sine Ideer, som er kommet med i den ypperlige Indledning til ADOLF HANSENS Oversættelse og Kommentar til Sonetterne 1885, og derefter i Georg Brandes' Shakespeare-Bog, anden Del 1895. Imidlertid havde Tyler i 1890 udgivet Sonetterne med Mary Fittons Gravmæle og en vidtløftig Udredning af Sagen. Men i de *Samlede Skrifter* (Bd. 8) trak han sit Indlæg tilbage. En Lady Newdigate-Newdigate udgav 1897 en Bog: *Gossip from a Muni-*

ment-Room, hvori hun pillede Mary Fitton-Theorien ned, og gav Pembrokismen Slagside. Hun præsenterede to Portrætter, begge blonde, af Mary Fitton. Brandes fastholdt dog Paastanden om den mørke Dames Betydning for Digteren. Man kunde ellers indvende, at paa Haarfarven kom det just ikke an. Shakespeare kunde gøre Lyst til Mørkt, og Malerne kunde gøre Brunt til Lyst. Martin Seymour-Smith mener at engelske Kvinder alle vilde være blonde, fordi Dronning Elizabeth var blond. Hun var nærmere bestemt let-rødhaaret, fordi det var Tidsalderens Yndlingsfarve, *colorita*. – I J. P. Jacobsens *Fru Marie Grubbe* kalder Sti Høeg Fru Marie »di bionde chiome e colorita alquanto.« Den mørke Dame optræder ogsaa i *Love's Labours Lost*. – Mary Fitton optræder endnu, omend ikke som Digterens Elskerinde, men som en Kilde til hans Mismod o. lign. – Mørk var den pikante Farve fra Middelalderen (the nutbrowne maid). De faa »mørke« Sonetter er ogsaa kun til for Pikanteriets Skyld.

Pembroke-Theoriens andet Led var det mystiske Udtryk »To Mr. W. H.« og Alt hvad dertil knytter sig; det bruges om »the onlie begetter« af de følgende Sonetter. Som den eneste Avler maatte der tænkes paa Gud Fader, Udtrykket er dannet efter *the only begotten*, den Enbaarne (som vi siger paa Dansk). Men det var sært at tænke paa. Nærmere laa da Digteren selv som eneste Forfatter. Det var vel ogsaa for stift et Stykke. Dog bragte en Tysker Forslaget frem i 1861 og mente at W. H. kunde betyde »William Himself«, men opnaaede ikke Tilslutning. Samtiden, altsaa Kong James' Tid, tænkte maaske saadan Noget, for en Digter tilegnede kort efter Sonetternes Fremkomst sin Digtsamling »to Myself«. Men en langt mere populær Tolkning gav Pembrokianerne Ordet i »Inspirations-Kilde« med Tanken paa den skønne Yngling, som havde fralokket Digteren disse Vers og havde aftvunget ham Løftet om Udødelighed eller dog et langt Liv i Erindringen. Imidlertid fremkom der dog Indsigelser herimod, næsten fra Begyndelsen af. ALEXANDER DYCE, den højtfortjente Udgiver af Digterens Værker, og Amerikaneren J. O. HALLIWELL (-Phillipps), ogsaa Shakespeare-Udgiver, og mange Flere, protesterede mod at »Mr.« i Dedikationen kunde henvendes til en Jarl. Halliwell antydede, at det kunne dreje sig om en practical joke fra Thomas Thorpes Side. Det var ogsaa umuligt; der kendes intet Exempel herpaa, og noget saadant vilde ogsaa blive opdaget

og paataalt. Vel er Bacons *Essays* indskrevne i Boghandlerregistret (af en Pirat) under Mærket M. F. B., men dette er jo noget ganske Andet (Udgivelsen blev stoppet). Bacon tiltaltes af Jarlen af Essex under dennes Proces med »Master«, men det kaldtes han som offentlig Anklager. Thorpe anvender i sine Dedikationer til Lord Pembroke de mest ceremonielle Vendinger. Forlæggeren kunde nok se ud til at kende lidt til Bogens Indhold, men vilde bestemt ikke have udgivet den, om Nogen havde fortalt ham, at de fleste Vers var henvendt til Jarlen, og at den kunde opfattes som en uartig Nøgleroman om denne selv. Det er der dog Nogen der tror. Desuden var Dedikationer vist altid *samtykkede*. – Iøvrigt henviser jeg til min udførlige Behandling af Spørgsmaalet i mit Skrift *Shakespeare og hans Samtidige*. Indvendingen mod en Dedikand af Jarleæt gælder selvfølgelig ogsaa Jarlen af Southampton. –

Pembrokianerne har dog holdt ud til denne Dag. Tydeligst, næsten sat paa Spidsen, er den formuleret i Professor J. Dover Wilsons Bog *Shakespeare's Sonnets*, udkommen til Julebordet 1963, indledende Jubilæet. Han hævder at Sonetternes Orden gennemgaaende maa respekteres; dog tilstaar han med Dowden, hvis gamle Udgave fra 1883 stadig svæver ham for Øje, at der er mange Undtagelser.

Gruppen Nr. 1–17 indrømmer han har »at least the elements of criticism«, men dette vil han ikke sige om Resten af Gruppen Nr. 1–126. Det er i Modstrid med hans Opfattelse af, at denne større Gruppe er henvendt til samme Person, nemlig Lord Pembroke. Ham skulde Shakespeare da først have søgt at overtale til at gifte sig, i den Hensigt at give sin Skønhed videre – og derefter have forført til en Art af Forbindelse, som aldrig resulterer i Børneavl. Det giver en mærkelig Forestilling om Digteren.

Professor Dover Wilson ordner derefter, mest i Overensstemmelse med tidligere Forskere, sine Citater saaledes, at de bliver mere i Geled med den traditionelle Opfattelse af Vennens Overlistelse af Digteren. Under Læsningen af Versene i Thorpes Orden bliver man overrasket over at finde Digteren, hvem Wilson helt opfatter som identisk med den empiriske William Shakespeare, som værende i Besiddelse af en Maitresse, som Vennen bortfører. En ærbar Amerikaner, William Carey Hazlitt, mener at Forføreren ligefrem har ægtet hende. Sikkert er det, at Historien

gentages to Gange. Vi vover ikke, som Wilson, at pille ved dette hellige Tretal, kendt fra Eventyrene.

Professor Wilson tænker sig nu, at Shakespeare har gemt Kærnen af sine Sonetter i en Slags Lommebog. Digtene i denne er henvendt til Lord Pembroke og (en mindre Del) til den mørke, »black, dark«, Dame, om hvem han formoder det er en gift Londoner-Kone. Han indrømmer, at enkelte Digte kan have været henvendte til en anden Kvinde. Den mørke Dame har imidlertid faaet en Afskrift. Mon virkelig? Hun bliver dog i nogle Sonetter sværtet endnu sortere. Afskriften af det hele, deriblandt enkelte sekrete Sonetter, maa have været afleveret af hende til T. Thorpe, der ændrer lidt paa Versenes Rækkefølge. Alt dette er selvsagt Fantasi: allerede fordi den mørke Dame er et Paafund af Forskerne. Dover Wilson og Pembrokianerne reducerer den hele Historie til et blot Trekort, hvori de tre Spillere er lige ukendte, og hvorfra Digterens Opfindsomhed er forvist. – Mærkeligt er det ogsaa, at T. Thorpe kun skal have modtaget dem i et Omslag mærket *To Mr. W. H.* og vel med Titlen »Shakespeares Sonnets«. Han vidste altsaa ikke, hvem W. H. var?

Professor Wilsons Bevis for Pembrokes Identitet med Sonetternes formentlige Helt kommer især til at hvile paa Jarlens Skønhed og Karakter. Han mener at Jarlen havde ravfarvede Lokker som sin Morbroder Sir Philip Sidney, hvilket Ingenting gør til Sagen. Ynglingen i Nr. 68 roses for at have meget smukt og naturligt Haar, som en Gang vil blive skaaret af hans Hoved og baaret af en anden Mand, men hele Sonetten synes skrevet for denne Næsten-Vittigheds Skyld. Iøvrigt er Lovtalerne over hans Yndigheder saa abstrakte som de over hans Dyder, som imidlertid skæmmes ved hans Troløshed. Men han har ogsaa Laster, der dog, naar de indehaves af ham, forvandles til Dyder. Aubrey priser hans Hof paa Wilton House og kalder ham »a most noble person« og »the glory of the Court« (Kongens). Han siger han var »handsome« og »of an admirable presence« (Fremtræden). Han var den største Mæcenas eller Patron over for lærde Mænd, »very generous and open-handed«. Han ansaas for en god Scholar og »delighted in poetry; and did sometimes (for his Diversion) write some sonnets and epigrams, which deserve commendation.« En smuk Prøve paa hans Vers er trykt i Georg Brandes' Bog om Shakespeare.

Men i Lord Clarendons *History of the Rebellion* I. 1.56 ff. gives der en mere begrænsende Karakteristik af ham. Clarendon var født 1609, Pembroke døde 1630, dog hviler hans Fremstilling maaske til Dels paa tidligt Bekendtskab. Vi citerer den in extenso, med dens egne Ordformer og Retskrivning:

»WILLIAM Earl of *Pembroke* was next, a man of another mould, and making, and of another fame, and reputation with all men, being the most universally belov'd and esteem'd of any man of that age; and, having a great Office in the Court, he made the Court it self better esteem'd, and more revered in the Country. And as he had a great number of Friends of the best men, so no man had ever the confidence to avow himself to be his Enemy. He was a man very well bred, and of excellent parts, and a graceful Speaker upon any subject, having a good proportion of Learning, and a ready Wit to apply it, and enlarge upon it: of a pleasant and facetious humour, and a disposition affable, generous, and magnificent. He was master of a great Fortune from his Ancestours, and had a great addition by his Wife, another Daughter, and Heir of the Earl of *Shrewsbury*, which he enjoy'd during his life, she outliving him: but all serv'd not his Expençe, which was only limited by his great mind, and occasions to use it nobly.

He liv'd many years About the Court, before In it; and never By it: being rather regarded and esteem'd by King JAMES, than lov'd and favour'd. After the foul Fall of the Earl of *Somerset*, he was made Lord Chamberlain of the King's House, more for the Court's sake, than his Own; and the Court appear'd with the more Lustre, because He had the Government of that Province. As he spent and liv'd upon his own Fortune, so he stood upon his own Feet, without any other support than of his proper Virtue and Merit: and liv'd towards the Favourites with that decency, as would not suffer them to censure or reproach his Master's judgement, and election, but as with men of his own rank. He was exceedingly beloved in the Court, because he never desired to get that for Himself which Others labour'd for, but was still ready to promote the pretences of worthy men. And he was equally celebrated in the Country, for having receiv'd no obligations from the Court which might corrupt, or sway his affections, and judgement: so that all who were displeas'd, and unsatisfied In the Court, or With the Court, were always inclined to put

themselves under his Banner, if he would have admitted them: and yet he did not so reject them, as to make them choose another Shelter, but so far suffer'd them to depend on him, that he could restrain them from breaking out beyond private resentments, and murmurs.

He was a great lover of his Country, and of the Religion, and Justice, which he believ'd could only support it; and his Friendships were only with men of those Principles. And as his Conversation was most with men of the most pregnant parts, and understanding, so towards any such, who needed support, or encouragement, though unknown if fairly recommended to him, he was very liberal. Sure never man was planted in a Court, that was fitter for that Soil, or brought better qualities with him to purify that Air.

Yet his memory must not be Flatter'd, that his Virtues, and good inclinations may be Believ'd; he was not without some alloy of Vice, and without being clouded with great Infirmities, which he had in too exorbitant a proportion. He indulged to himself the Pleasures of all kinds, almost in all excesses. To Women, whether out of his natural constitution, or for want of his domestick content and delight, (in which he was most unhappy, for he paid much too dear for his Wife's Fortune, by taking her Person into the bargain) he was immoderately given up. But therein he likewise retain'd such a power, and jurisdiction over his very appetite, that he was not so much transported with beauty, and outward allurements, as with those advantages of the mind, as manifested an extraordinary wit, and spirit, and knowledge, and administred great pleasure in the conversation. To these he sacrificed Himself, his precious time, and much of his fortune. And some, who were nearest his trust and friendship, were not without apprehension, that his natural vivacity, and vigour of mind begun to lessen, and decline by those excessive Indulgences.

About the time of the death of King JAMES, or presently after, he was made Lord Steward of his Majesty's House; that the Staff of Chamberlain might be put into the hands of his Brother, the Earl of *Montgomery*, upon a new contract of Friendship with the Duke of *Buckingham*; after whose death, he had likewise such Offices of his, as he most affected, of honour and

command; none of profit, which he cared not for: and within two years after, he died himself of an Apoplexy, after a full and chearful Supper.

A short story may not be unfitly inserted, it being very frequently mention'd by a Person of known integrity, whose Character is here undertaken to be set down, at that time, being on his way to *London*, met at *Maidenhead* some Persons of Quality, of relation or dependence upon the Earl of *Pembroke* (Sr CHARLES MORGAN, commonly call'd General MORGAN, who had commanded an Army in *Germany*, and Dr CHAFIN, the Earl's then Chaplain in his house, and much in his favour). At Supper one of them drank a health to the Lord Steward: upon which another of them said, »that he believ'd his Lord was at that time very Merry, for he had now outliv'd the day, which his Tutor SANDFORD had prognosticated upon his Nativity he would not outlive; but he had done it now, for that was his Birth-day, which had compleated his age to fifty years. The next Morning, by the time they came to *Colebrook*, they met with the news of his Death.

He Died exceedingly lamented by men of all qualities, and left many of his Servants and Dependents owners of good Estates, raised out of his employments, and bounty. Nor had his Heir cause to complain. For though his Expences had been very magnificent (and it may be the less consider'd, and his providence the less, because he had no Child to inherit) insomuch as he left a great Debt charged upon the Estate; yet considering the wealth he left in Jewels, Plate and Furniture, and the Estate his Brother enjoy'd in the right of his Wife (who was not fit to manage it her self) during her long life, he may be justly said to have inherited as good an Estate from him, as He had from his Father, which was one of the best in England.«

Nogle omtaler dog Pembrokes Ydre med Reservation og Flere roser ham især for at hans Paaklædning gjorde ham mere anselig. Imidlertid hævder Professor Wilson, at hvis »the child is father to the man«, kan man ikke finde større Lighed end den mellem Sonetternes Yngling og dette Billed af Lord Pembroke. Det indses nu ikke. Dover Wilson overdriver meget og kalder ham »the man who could live in the corrupt court of James I and not only escape corruption but help to purify the court by his presence in it, a man of such magnanimity that all can trust in him«.

S H A K E S P E A R E S,
S O N N E T S.

From fairest creatures we desire increase,
That thereby beauties *Rose* might neuer die,
But as the ripper should by time decease,
His tender heire might beare his memory:
But thou contracted to thine owne bright eyes,
Feed'st thy lights flame with selfe substantiall sewell,
Making a famine where aboundance lies,
Thy selfe thy foe, to thy sweet selfe too cruell:
Thou that art now the worlds fresh ornament,
And only herauld to the gaudy spring,
Within thine owne bud buriest thy content,
And tender chorde makst wast in niggarding:
Pitty the world, or else this glutton be,
To eate the worlds due, by the graue and thee.

2

When fortie Winters shall beseige thy brow,
And digge deep trenches in thy beauties field,
Thy youtnes proud liuery so gaz'd on now,
Wil be a totter'd weed of smal worth held:
Then being askt, where all thy beautie lies,
Where all the treasure of thy lusty daies;
To say within thine owne deepe sunken eyes,
Were an all-eating shame, and thriftlesse praise.
How much more praise deseru'd thy beauties vse,
If thou couldst answer this faire child of mine
Shall sum my count, and make my old excuse
Proouing his beautie by succession thine.

B

This

Intet af dette udmærker Sonetternes Adonis. – Han skildres som kvindekær og med Forkærlighed for vittige Piger; det bekræftes ikke af Sonetterne, hvor Helten vel ikke skildres som en erklæret Dyrker af det mandlige Køn, men dog ligesom Digteren »poses like a sodomite.« Her er ikke Noget, der peger mere mod Pembroke end mod f. Ex. Southampton. – Pembrokes Værd som Kandidat til Posten er udelukkende hans Jarledom.

Den tredje i Trekanten, Digteren, bliver vist af *alle* engelske Forskere betragtet som totalt identisk med Skuespilleren W. Shakespeare, mens Tyskerne, f. Ex. Oversætterne Karl Simrock og Bodenstedt, tager alvorlige Forbehold. Englænderne opfatter Sonetterne som »letters« eller endog som Digterens »diary«. Man brugte dengang ikke Dagbøger uden for Diplomaternes Kredse, og ikke paa Vers. Men hvad om Shakespeare havde skrevet »Journaler«: dog heri vilde hans Forældre og Kone og Børn være omtalte; Shakespeare vilde have erkendt at han havde »broken his bed-vow«, hvad han bebrejder sin Elskerinde i Bogen. Alt havde forløbet anderledes.

Sonetterne gengives i Tiden gerne ved *Epigrammata*, senere sammenstilles de ofte med *Ekloger*. Efter vor Poetik maa de vel hellere kaldes *Oder*. Men i gamle og nye Oder bliver ikke blot Følelsen fremkaldt under Digtets Tilblivelse, men ogsaa Digteren, Poeten, der undertiden skildres som en Fremtoning dannet af finere Stoffer end Hverdagsmennesket. – Holger Drachmann er til Tider meget forskellig fra sit borgerlige Jeg, naar han digter »med Baretten i Haand« eller synger om »den graanende Skjald«. Horats er aldrig blot Flaccus, Ovid er sjældent identisk med Manden fra Sulmo. Uden Tvivl er Sangeren fra Stratford til Stede i alle sine Værker, men helt identificere ham med nogen af hans Personer tør vi aldrig. Professor John Dover Wilson vil (som Georg Brandes) genkende den mørke Dame fra nogle af Sonetterne i Kleopatra fra *Antony and Cleopatra*, han er ogsaa ret tilbøjelig til at genfinde Digteren i hans *Othello*. – Og nu Kærlighedshistorien. Shakespeare har allerede een Gang fremstillet den ædle og saa den svingefulde Ven, der raner og derefter faar ædelmodigt afstaaet Elskerinden; nemlig i *De to Herrer fra Verona* (hvor Ideen er hentet fra Digteren Montemayors Roman *Diana* plus Lily's *Euphues*, men ogsaa kan genfindes i Oldtidens og Middelalderens Litteratur). Georg Brandes foretog et strategisk

Tilbage tog fra den strenge Pembrokisme under Henvisninger til, at al Litteratur der havde hævdet sig gennem Aarhundreder, maatte stamme fra Livet. Alle store Kærligheds-Historier i Litteraturen var foregaaet i Virkeligheden, »men aldrig *saaledes*«, d.v.s. som de virkelig var passerede. Han mente da, at Sonetterne havde et solidt Virkeligheds-Substrat. Dog det er vi ikke overbeviste om.

Pembrokismen naaede ikke længere i Paastaaelighed end til Professor Dover Wilsons Manifest ved Slutningen af Aaret 1963. Da var der allerede udkommet en Bog som næsten vendte Stemningen til Fordel for Southampton, nemlig Dr. A. L. ROWSE's *Shakespeare, a Biography*, paa 486 Sider (udk. Oktober 1963, anmeldt af mig i *Berlingske Aftenavis* den 23.10. s. A.) Dens store Succes skyldtes især den Fasthed hvormed den modstod Pembrokismen og dens Genoptagelse af Modpartens spredte Argumenter. I Grunden gentager den kun Sidney Lee's Bog og lægger lidt mørkere Skygger over Southamptons Karakter. Man vidste i Forvejen, at Jarlen var Shakespeares Patron, og Southamptonianerne nød Fordelen ved at kunde føle sig trygge ved en Tidsregning, der tillader at annektere Sonetterne for Southampton-Tiden 1593-96, mens Pembrokianerne var nødt til at operere med Shakespeare som Sonetdigter *efter* at Meres havde fremhævet hans Fortjenester i dette Kald 1598. Vigtigt er det selvfølgelig også, at Shakespeare var 16 Aar ældre end William Herbert, men kun 7 Aar ældre end Henry Wriothesly.

Andre har været inde paa, at den Sidste »foretrak Shakespeare for Lady Vere«, som Edgar Fripp skriver 1938 (Southampton hadede sin Brud). Men der er intet bevist om, at den ædle Lord hørte til den homofile Sekt. I det mindste gjorde han Skandale ved Hoffet paa Grund af sin Kærlighed til Elizabeth Vernon. – Af Tidsalderens litterære Folk var kun Nic. Udall og Francis Bacon mistænkte for Pæderasti, den Sidste vel med Urette, da al videnskabelig Experimenteren med Mennesker (fysiologisk og anatomisk) ansaas for vanhellig.

William Shakespeare ses ikke at have været Genstand for Mistanker i sin Tid, med mindre nogle Sonetters Tale om Skam og Skyld kunde opfattes derhen. Hans Skuespil vidner om et sundt Kærlighedsliv, og megen Verdslighed, men ikke om lyssky Interesser. Udtalelser om det Kønslige hos hans dramatis per-

sonae er ofte meget drøje. En senere Tid har imidlertid taget sig hans Sonetdigtning til Efterretning, og meget bogstaveligt. Omkring Aarhundredskiftet 1900 og vel op mod vore Dage var han de pæderastiske Sammenslutningers Hovedskjald, navnlig i Tyskland, men ogsaa mere gedulgt, tør man tro, i England og Skotland. Bevismidlerne har været lidet exakte, efter hvad der formodes. Heroverfor har Mange i bedste Mening forsvaret Digteren, navnlig med Henviisning til Renæssancens pompøse Venskabsdigtning. Ikke mindst har Georg Brandes, altid sværmerisk i sin Opfattelse, søgt at rense Digteren for Beskyldningen. Han har dog været mindre heldig i sin veltalende Sammenstilling af Michelangelo og Shakespeare, da den store Italiener, ogsaa i sine Sonetter, er almindelig antagen for Pæderast.

Men for Shakespeares Vedkommende er Sonetterne jo anonyme og Adressaten unævnt, vel flere forskellige Personer. Mange af Digtene er ikke til at afgøre om mandlige eller kvindelige. Dertil kommer Samlingens synlig forstyrrede Rækkefølge. Der er ingen forstandig Udvikling. Digtene skulde efter Alle være fremlagt i kronologisk Orden. Dette er vel ikke Tilfældet med nogen kendt Digtsamling. Ernst v. d. Recke angav i sin ældste Samling Digte fra 1876, en penibel Ordning efter Tidsfølgen, men her var vel kun Tale om et Pikanteri; Udviklingen skulde finde Afslutning paa Sct. Hans Hospital ved Roskilde, men Digtene synes overalt lige koldblodige i deres Form. I en af Victor Hugos *Les Contemplations*' Bøger finder vi en lignende Datering efter en stigende Vækst i Lidenskaben; men siden har det vist sig, at Digtene var antedaterede. Det kunde ikke skyldes noget Forsøg paa at vinde Publikum, som jo altid fordrer det nyeste Nye. Men for nogle røber Stilens stærke Ændring under Digterens Ophold paa Kanaløerne hans Gemyts dybtgaaende Forvandling. De oprindelige Data har for det meste ladet sig restituere.

Litteraturen om det kildne Emne er ikke uanselig, endda vi ikke kender til den underjordiske Produktion. – Oxford-Professoren WALTER RALEIGH'S Bog om Shakespeare i Serien *English Men of Letters* (1907) der gjorde megen Lykke ved sin Alsidighed, blev almindelig rost for sit træffende Billede af Shakespeare: Alle kendte vi ham jo, men Ingen af os formaaede at fremstille ham. – Dette syntes lidet tydeligt. De fleste forstod dog at give

en litterær Karakteristik – var Shakespeare ikke en klar og grej Dramatiker, og saa at sige aabenbar for Enhver? Men Sonetternes Digter mislykkedes for ham. Afsnittet i hans Skrift om dette Emne er nærmest undskyldende og tvetydigt. Man saa ikke Noget til om disse Poesier var blot lidenskabelige eller bød paa ensidig-erotiske Enklaver.

Medens A. L. Rowses Bog paastaar at være strengt og udelukkende »autobiografisk«, specialiserer MARTIN SEYMOUR-SMITHS Udgave af Sonetterne (1963 og senere) sig om den sexuelle Biografi, med Vægt paa det Homosexuelle og det Psykoanalytiske. Digtene behandles i Originaludgavens Nummerorden, som forsvares og antages ogsaa at være Begivenhedernes Orden; det er næsten for megen Orden. Dog spares vi nogenlunde for de tvende Jarler og Theorien om Patronats-Sonetter. I Bogens indgaaende, lange *Introduction* hævder Udgiveren, at den handler om, d.v.s. fremstiller et psykologisk Experiment, udført af Shakespeare selv, men saaledes at han falder i sin egen eller Vennens Snare. Han tiltrækkes af det Homofile, skønt han »egentlig« ikke selv er homofil. Man kan ikke lære denne specielle Verden at kende uden at praktisere, saa praktiserer Digteren da; frastødes; føler Anger; har Tilbagefald; skilles i god Forstaaelse fra Vennen. Ind i dette griber Elskerinden.

Seymour-Smiths første Fejlgreb er at tale om et Experiment, og tilmed et psykologisk. Sonet-Samlingens talrige Ræsonnementer er mere juridiske end moralske, endsige psykologiske. De har Form af Lovkvad, Disputer, Modsigelser, hentyder til få, erotiske Begivenheder. De synes at være forstaaede af Modtagerne, som dog kan være imaginære. De paastaas af Seymour-Smith at gengive Virkelighed, men udelader Oplysninger som vel var nødvendige i denne Roman.

I Kommentaren fremsættes uhyre Mængder af Formodninger, nogle efter SAMUEL BUTLER (Forfatteren af *Erewhon*, 1899) og af den forvirrede G. WILSON KNIGHT (Forfatter af *The Mutual Flame*, 1955 og flere Stykker erotisk Poetik, over for Sonetterne ikke meget homofilt positivt), men flest af ham selv. Forfatteren har undgaaet nærmere Karakteristik af *dramatis personae* og al Karakteristik af Sonetternes Form. De skal være daglige Bulletiner, til Dels i Kodesprog.

Efter Seymour-Smith skal de første Sonetter – han regner

Nr. 1–20 – tages for en Helhed. Formaningen til Ægteskab er kun et Skjul for en Forelskelse i det smukke Barn man har betroet ham; da denne Udgiver nærmest hælder til Pembroke-Theorien, maa Historien altsaa være begyndt i Tide. Drengen bliver opfordret til at formere Slægten, men det vil kun sige at give sig selv og sin Skønhed hen, ellers vil han blive »scorned«,

And your true rights be termed a Poets rage.

Kort sagt, den empiriske Shakespeare er en almindelig Børne-Misbruger.

Vi tager nogle Exempler frem af de 100 tætskrevne Sider i Seymour-Smiths Kommentar.

Nr. 33–34 er en Dobbelt-Sonet, hvor Digteren fortæller eller theoretiserer over en Skuffelse, som er bleven skæbnesvanger. I et allegorisk Sprog hævdes, at Solen har tilhyllet sit lyse Himmelaasyn og er sunken fuld af Skam i Vest; kun en Time var den hans. Billedet varieres med, at Skændselen stadig tynger paa Digterens Sind; Gerningsmandens Anger kan ikke lindre Digterens Kval. »Men Perler er de Taarer som du fælder.«

33.

Full many a glorious morning have I seene,
 Flatter the mountaine tops with soveraine eie,
 Kissing with golden face the meddowes greene;
 Guilding pale streames with heavenly alcumy:
 Anon permit the basest cloudes to ride,
 With ugly rack on his celestiall face,
 And from the for-lorne world his visage hide
 Stealing unseene to west with this disgrace:
 Even so my Sunne one early morne did shine,
 With all triumphant splendor on my brow,
 But out alack, he was but one houre mine,
 The region cloude hath mask'd him from me now.
 Yet him for this, my love no whit disdaineth,
 Suns of the world may staine, where heavens sun staineth.

34.

Why didst thou promise such a beautious day,
 And make me travaile forth without my cloake,
 To let bace cloudes ore-take me in my way,
 Hiding thy brav'ry in their rotten smoke.

Tis not enough that through the cloude thou breake,
 To dry the raine on my storme-beaten face,
 For no man well of such a salve can speake,
 That heales the wound, and cures not the disgrace:
 Nor can thy shame give phisicke to my grieft,
 Though thou repent, yet I have still the losse,
 Th'offenders sorrow lends but weake reliefe
 To him that beares the strong offenses losse.

Ah but those teares are pearle which thy love sheeds,
 And they are ritche, and ransome all ill deeds.

Dette tolkes nu, som om Vennens Sorg kun er overfladisk og ikke bringer Digteren Lægedom for Skammen. Vennen er dog ikke den Samme som tilforn. Vennens Anger udsletter ikke hans Forræderi. – De to sidste Linier stemmer ikke hermed. Sonetterne forbliver lige uopklarede. – Seymour-Smith synes at tænke paa et fysisk-erotisk Attentat fra Vennens Side, det har fordærvet Digterens Moralitet, og Forholdet lader sig ikke oprette uden som et Skin. Lignende Tanker genfindes i Sonetterne 35–36.

En besynderlig Tolkning giver Seymour-Smith af de beslægtede Sonetter Nr. 67 og 68. Shakespeare boede 1602–12 hos en Parykmager, muligvis ogsaa tidligere; det var jo en Fordel for en Skuespiller. Hans Omtaler af de »nymodens« Skønhedsmidler og Parykker her og i andre Skrifter maa ikke tages alvorligt; Theatrene slugte uhyre Masser af den Slags, og Digteren tog denne Trafik fra dens poetiske Side. I Nr. 67 frygter han for, at Vennen skal blive et Offer for dette Pyntevæsen, i Nr. 68 er han sikker paa hans Dyd og Naturlighed, men græder ved Tanken om at hans Lokker en Dag (efter Døden) skal afskæres og pryde et andet Hoved (vel mod en rimelig Afstaaelsessum). Her kan vel næppe være Tale om en ung Jarl.

Men Seymour-Smith tager alt dette alvorligt og mener at kunne give en mindre »superficial« Tydning. »His unnatural relationship with the Friend has shattered his poetic confidence in Nature itself. . . . One of the tragedies of homosexual love is its ultimate recourse to artificialty.« – Tro det hvo der kan.

Sonet 77 er af Seymour-Smith med NICHOLSON (1869), Adolf Hansen og de Fleste opfattet som en haandgribelig Gavebog fra Digteren til Vennen, med et Spejl foran og en Solskive bagtil. Vennen skal udfylde de tomme Blade med Betragtninger. Denne Memoranda-Bog skulde være leveret tilbage og ifølge

Sonet 122 givet væk af Digteren. Dette Standpunkt forsvares af Adolf Hansen, Pooler (1918) og Seymour-Smith. Mere sandsynligt er det, at Bogen skal forestille at være leveret tilbage til Digteren med Vennens Noter plus Nr. 122, der altsaa skyldes Vennen.

Nr. 121. I G. Wilson Knight's *The Mutual Flame* S. 49 f. og hos Seymour-Smith hævdes at »the subject here is Shakespeare's homosexual experience«, men tillige at der kun tales om Folkets Dom over Digterens Last. Seymour-Smith hævder ogsaa at de fire første Vers i Henseende til poetisk Præcision er »unparallel by few save Shakespeare himself« – jævnfør Pope's »None but himself would be his parallel« – men at det er umuligt at omskrive dem paa andet Engelsk. I V. Østerbergs Oversættelse gives de:

Bedre at være slet end slet at agtes,
Naar det, som godt er, rakkes ned som slet
Og ærlig følte Glæder nidsk betragtes
Af Andre, som ser vrangt, hvor vi ser ret.

Vers 5–6 gengives af Seymour-Smith med Neilson & Hill (1942) som »treat as akin«, med bedre hos Vald. Østerberg:

Skal Andres falske, gejle Blik forklejne
Mit muntre Blod?

Sonet 107 er den mest omstridte i Samlingen, skønt den Ingen-ting røber om sit Indhold. Seymour-Smith (anf. Udgave S. 10–12 og 163–64) omtaler med Respekt Samuel Butlers (1898) sindsyge Formodning om at »Maanen« skulde sigte til Armadaens Formationer i 1588; den er senere genoptaget af Leslie Hotson (1949). Men S.-S. foretrækker dog Theorierne om en Allusion til Dronningens Sygdom i 1596 eller i 1599. Hans Pointe er imidlertid, at Sonetten skulde indeholde en usynlig Frygt for at han skulde miste Vennens Gunst; det modsatte synes mere rimeligt.

Det er et meget berømt og meget mislykket Digt, ret en Lækerbisknen for Kommentatorerne. Vi citerer det først efter længst afdøde Docent Adolf Hansens Oversættelse, skønt den fjerner sig en Del fra Originalen:

Ikke min egen Frygt og ikke heller
Al Verdens Spaadoms-Anelser formaar
At lære mig: mit Venskabs Frihed gælder
Ikkun en stakket Tid, et Spand af Aar.

Maanen der var formørket skinner klar,
 Spaamanden ad sin mørke Tale smiler,
 Alt det staar fast, som forhen uvist var,
 Og Freden frem med Oliegrene iler.

I denne Balsam-Dug min Kærlighed
 Bli'r frisk og skær, og Døden selv mig lyder:
 Thi i mit Vers mit Liv skal vare ved,
 Mens over hver, der tier sløvt, han byder.

Og her faar du mit Mindesmærke, Ven,
 Naar Fyrste-Graves Malm er smuldret hen.

Adolf Hansen tilføjede i en Note, at der maaske hentydes til Forhold i England 1601. Hans Oversættelse af den absurde anden Strofe, der indledes med Ordene »The mortal Moon hath her eclipse endured,« har muligvis noget at gøre med den netop opdukkede Forklaring, at de skulde dreje sig om selveste Dronning Elizabeth. Dronningen lod sig undertiden kalde Cynthia, d. e. Maanegudinde, somme Tider Maane.

I Vald. Østerbergs Oversættelse, mere ordret og stilret, tager Sonetten sig anderledes ud. I Bogform (1944) har den ingen Noter, men tre Aar forinden sendte han mig Nr. 107 med en liden Kommentar.

»Min egen Frygt som og den synske Id,
 Hvormed Alverden spaar om Ting i Livet,
 Misdømte helt mit Venskabs Levetid,
 Som mentes Støvet's Skæbne undergivet.
 Jord-Maanen stod sin Mørknings-Krise ud,
 Augurerne sig ved Fallitten flover.
 Hvad uvist var, staar herligt trygt og prud,
 Og Freden idel Oliegrene lover.
 Nu bader sig mit Venskab helserigt
 I Tidens Dugg; mygt Døden fra mig lister;
 Trods ham jeg lever her i min Stump Digt,
 Mens han slaar ned paa maabende Statister.
 Og heri skal dit Mindesmærke staa,
 Mens Herreskjold og Malmskrin maa forgaa.

»Antagelig blot en munter *Lejligheds-Hymne* over, at det ikke som frygtet og spaaet »rev ud« denne Gang, hvad det saa end var for en Kurre paa Traaden, der forelaa. Den bekendte »historiske« Udlægning er i mine Øjne Fantasteri.«

Det er i Virkeligheden en slem og diletantisk Malconduite af de engelske Litteraturhistorikere at ville finde Dronning Eliza-

beth i alle lyriske Digte fra hendes Tidsalder. Man kommer til at tænke paa de mange Fotografier nuomstunder; de forestiller dog ikke alle Tronfølgere. Med den »dødelige« Maane kan der vist ikke tænkes paa et Væsen, der er som andre Dødelige; det brød Dronningen sig ikke om at høre. Ordet »mortal« betyder i Shakespeares Sprog helst »dødbringende«, og Maanens Straaler giver ifølge Folketroen (ogsaa i Danmark) *Pest*, og det havde man nok af. Deraf kan til Nød begribes, at der tales om Døden i følgende Strofe og dens Rasen blandt et sløvt og umælende Kuld, Statister kalder Østerberg dem; Shakespeare var jo Theatermand. – *Endure* betyder næppe »overstaa« Formørkelsen, snarere bukke under for den. – Hentydningen til Freden med dens Olivengrene er saa uklar som den til Maanens Formørkelse.

Sonet 128 er den eneste ret kønne i hele Samlingen. S.-S. forsøger at ødelægge den ved en sexuel Forklaring. Sonetten lyder saaledes:

How oft when thou my musike¹ musike playst,
 Upon that blessed wood whose motion sounds
 With thy sweet fingers when thou gently swayst,
 The wiry concord that mine eare confounds,
 Do I envie those Jackes that nimble leape,
 To kisse the tender inward of thy hand,
 Whilst my poore lips which should that harvest reape,
 At the woods bouldnes by thee blushing stand.
 To be so tikled they would change their state,
 And situation with those dancing chips,
 Ore whome thy fingers walke with gentle gate,
 Making dead wood more blest then living lips,
 Since sausie Jackers so happy are in this,
 Give them thy fingers, me thy lips to kisse.

Og Kommentaren:

»Ostensibly a pretty sonnet to his lady playing the virginals, and certainly a relatively slight piece; but there is a case for suggesting that it may be rather more than it seems. The jack was 'an upright piece of wood fixed to the key-lever and fitted with a quill that plucked the string as the jack rose when the key was pressed down' (Onions), but it is generally and sensibly

¹ "a complimentary term", siger Kommentatorerne: det er dog sagtens en Dittografi.

conceded that Shakespeare here meant the wooden keys themselves. However, this was by no means the only meaning of 'jack': it meant, among other things, 'any common fellow', 'a low knave', and it was frequently in use as a term of contempt. I suggest that there is an extensive pun involved: the 'Jackes', upon which the lady 'plays', represent the fellows whom she allows to pay court to her, and who, unlike Shakespeare, are not 'serious', but are 'bold', 'dead wood' (i.e. 'blockish') and 'sausie'. Thus, he wraps up his anxiety about her intentions; and ends the sonnet with a pretty, conventional compliment. There is a gentle, though hidden, reproach involved.«

Det drejer sig sikkert ikke om nogen »mørk Dame«, men om en smuk Erindring, vel sagtens fra en fjernere Tid.

Det Skrift som vakte mest Opsigt ved Shakespeare-Jubilæet, var den elegante Amatør LESLIE HOTSONS »Mr. W. H.«, som fortsætter hans »Shakespeare's Sonnets Dated« (1949). Uagtet ikke Alt var Nyt, satte det aldeles Dr. Rowses Bog ud af Spillet, ja virkede næsten som Opdagelsen af en ny Verdensdel. Livligt og selvbevidst paaviser L. Hotson den »sande« Helt i Sonetterne, fastslaaer den mørke Dames Identitet, Navnene paa Digterens Rivaler, og godtgør at den virkelige Orden og Rækkefølge er at finde i Davids Salmer. I Tilgift befrier han os for den uhyre store Ballast af offentlige Begivenheder, ogsaa private og imaginære, hvormed tidligere Forskere har møbleret Digtene, fra 1593 til 1609, og som sikkert alle er forkerte. Hans Kunstgreb bestaar i at afskaffe alle ældre Fordomme, og erstatte dem med nye.

Den Udvalgte er for Hotson et ungt Menneske, der spillede Rollen som Fører eller »Konge« i et Optog eller en Maske ved Juletid 1587 i Gray's Inn, Højskolen for unge adelige Jurister. Vinderkongen i disse Saturnalier var indskreven som Nr. 18 (efter Fornemhed) og blev nu Nr. 1. Hans Navn var William Hatcliff, eller Hatcliffe, ikke Hatliff, som Hotson foretrækker til Brug for det Kryptogram, hvormed han smykker sin Hypothese. Om Maskens Indhold eller Form vides Intet. Vi skal ikke drive vor Skepticisme saa vidt som til at undre os over, at Digteren skuede Hunden paa Haarene og som en almindelig Publikummer kastede sin Kærlighed paa den Første den Bedste. Han var ellers over 23 Aar gammel og havde Kone og tre Børn.

Men var Digteren overhovedet til Stede? Herom vides Intet – og dog. Shakespeare var en ukendt. Han kom vel til London ca. 1586–87, men var vel endnu ikke Skuespiller, endsige Dramatiker. Han skulde efter Hotson være indbudt for sin Anseelses Skyld, men det er umuligt. Shakespeare kan ikke have været anset paa dette Tidspunkt. Men ved ikke engang om de adelige Amatør-Skuespillere vilde lade en Professionel komme ind.

Men efter Hotsons Formodning gjorde den skønne Prins et uudsletteligt Indtryk paa Digteren, og Resultatet ses i Sonetterne og *Love's Labours Lost*«. Erindringen om Ynglingens kongelige Fremtoning afsatte Virkninger i Sonetternes Billedstil. Her hentydes aldrig til Jarler eller Markier, men kun til Konger. Dette er nu visselig ikke indlysende, men Hotson hjælper sig med en Udflugthypothese: Ordene *Sol, Ocean, Gud* har en Smag af Kongelighed. Der er mange lige saa gode Ideer i Hotsons Bog. Sonetternes Orden er sikret ved et slaaende Argument, se Kap. XI: Nr. 107 minder om Davids 107de Psalme – nemlig fordi denne sidste brugtes som Sømands-Salme, og Shakespeares Nr. 107 hentyder til Spaniernes maritime Nederlag 1588. Nr. 124 hentyder efter Hotson til Sømmensværgelsen mod Dronning Elizabeth 1586 (det er godt man ved det) og Davids 124de Ps. (If on our sides God had not been) blev citeret i Anledning af Sømmensværgelsen. To saa gode Exempler er begribeligvis nok til at sikre Traditionens Rigtighed. William Shakespeare har selv nummereret sine Klangdigte. Sonetter sammenlignes somme Tider med Salmer! (Shakespeares dog vist sjældnere).

Bogen er prydet med et portræt af Helten ved Nicholas Hilliard, en af Englands store Portrætmalere; det angives at være malet ca. 1588. Dette hypotetiske Aarstal er rigtignok det eneste Bevis for, at vi har Wm. Hatcliffe for os; det kunde endelig forestille enhver Anden. Men det har virket inspirerende paa Mr. Hotson. Haarfarven er »auburn«, hvilket stemmer med at en af Sonetterne (Nr. 99) har: »buds af marjoram had stolen thy hair«. – Meningen maa vist være, at han lugter som Merian (*Origanum*) – han skildres som smuk, det vil man vel kunne faa ud af Billedet; endvidere »kind«, hvad der passer med at han fortærede sine Godser; endvidere som *tro*, hvad der kun stemmer med een af Sonetterne, ellers er Pointen i hele Sonet-Historien at han er utro og »lascivious«.

Ogsaa til den mørke Dame har Hotson fundet Modellen i et gammelt Fruentimmer LUCY MORGAN, som jeg synes jeg før har set i Shakespeare-Litteraturen. At Shakespeare paa et saa tidligt Tidspunkt af sin Karriere har maattet tage til Takke, er naturligt. – Vi har tidligere omtalt, at den mørke Dames Existens er problematisk. Den støttes især paa at Rosalinde i *Love's Labours Lost dels* omtales som

en køn hvidladen Tøs med Fløjelsbryn,
som har i Øjnes Sted et Par Begkugler,

dels som *sortladen* (gentagne Gange). Se herom G. Brandes' *W. S. I.* 74, 89, II. 73 ff. – Men at identificere denne vist frie Skabning af Fantasien med et eller flere Væsener fra Virkelighedens Verden er farligt. Frk. Lucy Morgan skal efter L. Hotson og G. B. HARRISON have været højt i Dronning Elizabeths Gunst, men senere tabt den, man ved ikke hvorfor. Det er ikke sikkert, at hun er den samme som den Luce eller Morgan, som lejlighedsvis træffes i Tidsalderens Skrifter og Dokumenter. Efter L. Hotsons geniale Formodning skulde hun være indsat ved Kryptogram i Sonetterne, dels efter sit Fornavn (se Hotson, anf. *Skr. S.* 240 ff.), dels med sit Efternavn, reduceret til MOR-. Iøvrigt var hun gift, og bar sin Mands Familienavn, PARKER, hvad der yderligere gør hendes Identificering næsten umulig.

L. Hotson citerer med Interesse to Sonetter om denne Elskerinde for to uadskillelige Venner, som forenedes i Troskabstanken:

Nr. 147, i Slutningskupletten,

For I have sworn thee fair, and thought thee bright,
Who art as black as hell, as dark as night.

Og overensstemmende hermed i *Nr. 150*,

To make me give the lie to my true sight
And swear that brightness doth not grace the day.

Begge Citater maa snarest udlægges, som om Kvindemenneket i Virkeligheden var blond, men ved Nattetide røbede sin sorte Sjæl.

Idet vi lader denne nye sorte Dame være hvad hun muligt var, skal vi endnu oplyse, at L. Hotson har genfundet hendes

Mor- i en Del Sonetter bag i T. Thorpes Bog, indhyllet som *more*, *mortgage* og endnu flere Ord. *More-* i det mindste – findes i en Masse af de tidligere placerede Sonetter, og det kan næppe betragtes som Bevis.

Mere Held har Mr. Hotson haft med sit store flotte Kryptogram, HATLIFF uden c, som genfindes i Hovedparten af Digtene, samt i Dedikationen, og uigenkaldeligt beviser at vi staar overfor den rigtige og i 150 Aar forgæves eftersøgte *Mr. W. H.* Systemet kan anvendes overalt. Thi om ikke Andet, saa vil altid Stedordene *what* og *that* ved en rimelig Subtraktion af det første Bogstav kunne producere et *Hat*. – Hvad *-liff* angaar, kan det selvfølgelig reproduceres *-leave* eller *-live* etc., Resultatet bliver altid det Samme.

Vel svigter Experimentet, man ved ikke hvorfor, undertiden. I den første Sonet læser vi med Forventning:

From fairest creatures we desire increase,
That thereby beauties *Rose* might never die.

Trods dette *That* kommer der intet *-liv* bagefter. – Men snart belønnes vor Taalmodighed:

Sonet 4: What acceptable Audit can'st thou leave.

I Alt 9 Sonetter af den første Gruppe har *Hatleave* eller *Hatlive*, eller *Hatliv*, eller *Hatlife*, fordelt paa forskellige Stavelser.

Med de øvrige Digte kommer Tallet op paa 41 Stykker. I Sonetterne 81, 93, 94 – 74, 92, 112, 113, 146 møder vi Formerne *Live hat* og *Life hat*.

Forklaringen paa dette Mirakel er ikke den, at Vennens Navn »throughout is interwoven with his praise« (anf. Skrift S. 159) men den, at den meget variable Nøgle gaar ind i alle Porte uden at aabne dem. Kryptogrammet findes f. Ex. ogsaa i den meget feminine Sonet 145:

I *hate*, she alter'd with an end . . .
I *hate* from *hate* away she threw,
And sav'd my *life*, saying – not you.

Eller i Sonet 146:

Then, soul, *live* thou upon thy servant's loss,
And let *that* pine to aggravate thy store.

Eller i Nr. 147:

Hath left me . . .

Disse Exempler, som Hotson tager til Indtægt, er afgjort uden Forbindelse med Vennen og hans Skæbne.

Hvor som helst man slaar op i Shakespeares Værker, kan man finde det Samme, f. Ex. (paa maa og faa) i *Love's Labours Lost* (D. Wilsons Udgave) S. 76:

So much I *hate* a breaking cause to be
Of heavenly oaths vowed with integrity.
O you have *lived* in desolation here.

Eller S. 41:

This is a gift *that* I have . . . *delivered*
Upon the mellowing of occasion.

Eller i Komediens første Linie:

Let fame, *that* all hunt after in their *lives* . . .

Men hertil kunde rigtignok Hotson svare, at dette just var Vand paa hans Mølle. Skuespillet skulde efter hans Mening være skrevet til *Gray's Inn* i 1588. Intet i den ærværdige Institutions Historie bærer Vidne herom. Stykket er overdaadigt rigt og fantasifuldt; rummer endog en større Verden i sin Overgivenhed end *Romeo og Julie*, der er dets nærmeste Forgænger, og som det ligner i Stilen. Man har før regnet det for et af Shakespeares tidligste, eller det allertidligste, som Georg Brandes, men dertil er det alt for modent og kunstforstandigt. Paa Grund af nogle indre Smaa-Uoverensstemmelser har man rekonstrueret en tidlig Redaktion, der vist helt beror paa Forskernes Fantasi, og tænkt sig at den ældste Udgave hvilede paa en Omarbejdelse fra 1597, et Aarstal valgt fordi den kendte Quarto er fra 1598. Stykkets rigtige Datum, 1593, bevises bl. A. af en Mængde Paralleler i Sprog og Stil. »Nor is there any play that has more evident marks of Shakespeare«, skrev SAMUEL JOHNSON.

Men en ung Person fra Stratford eller in the country, hvor han maaske havde været *schoolmaster*, som en Tradition lyder, var ikke i Stand til at skrive et saadant Stykke sammen efter kun eet

à to Aars Ophold i London. Vi indrømmer gerne, at denne Komedie har en Mængde stilistiske Overensstemmelser med Sonetterne – de kan være næsten samtidige – dog er Sonetterne vist ældst. Imidlertid er det umuligt at Digteren i en Alder af 24 Aar skulde have italianiseret sig i den Grad som Sonetterne forudsætter. Stykkerne *The Comedy of Errors* og *The Two Gentlemen of Verona* viser en meget snevrere Synskreds og Sum af Erfaring. Disse første Stykker antager vi for Digterens Receptionsstykker til det nye Theater der blev stiftet i London paa Armadaens Tid.

Det er ikke for det – en ung Digter der netop er kommet ind fra Provinsen, vil gerne kaste sig ud i et Vovestykke, og Shakespeare kom i Sonet-Raseriets første Tidsrum. Men disse Digte ser ud som om Sonettismen i England allerede har kendt sine bedste Dage. Shakespeare kender Sidneys Sonetter, nogle af Spensers, Lighederne med Daniels røber vist Paavirkning paa ham fra denne beslægtede Forfatter, Watson kunde han have læst paa Landet. Man siger oftest at William Shakespeare er den sidste af Sonettisterne, men Bartholomew Griffin (»Fidessa«), der efterligner ham, er mindst ti Aar yngre. Sir Philip Sidney, som han ikke personlig kan have kendt, regnede han vist selv for den største.

Men er Sonetterne, som Hotson paastaar, fra 1588–89, da er de altsaa hans første Forfatterskab, og det er vanskeligt at indrømme. – Hans Skolekundskaber var vist ikke ubetydelige. Man regner med at han som Søn af en Ølsmager, Oldermænd og Borgmester maa have gaaet i (engelsk) Forskole i ca. 1570 og være sat i Byens (latinske) Grammar School Aaret efter. For at blive optaget i en Latinskole, maatte han kunne læse og skrive Engelsk og som det synes lidt Latin, men i den højere Skole var Undervisningen paa Latin, man læste foruden Klassikerne ogsaa f. Ex. Erasmus, i Shrewsbury tillige Lodovico Vives, det græske Testamente, Xenofon, Isocrates; saa vidt naaede W. Shakespeare vel aldrig. Men hvornaar og hvorledes han senere har fuldendt sin Dannelse, ved vi ikke Besked nok om. For Ungdomsdigtningens Vedkommende er det især vigtigt at faa at vide om hans Kendskab til fransk og italiensk Litteratur. Ronsard, der har skrevet 900 Sonetter, har Shakespeare vist læst paa første Haand, det samme gælder til Dels Ariosto, der vel maa kaldes hans Yndlingsforfatter, og hvis Nærværelse er kendelig i *Love's Labours Lost*.

Inden vi fordyber os videre i den shakespeareske Kronologi, vil vi tage Afsked med Mr. Hotson, der har skrevet en indtrængende Biografi med mange Detailler af Hatcliffe uden at kunne ret paavise hans Livstraads Berøring med Shakespeares. Den mærkeligste af hans Paastande er vist nok den, at de tre Firkløvere i Hatcliffs Vaabenskjold danner en Analogi til de tre firlinjede Strofer i Sonetterne. – Af Værdi er endnu hans Oplysning om, at de to Venners Veje hurtig skiltes, men at Hatcliff paa sin Fyrretyveaars Fødselsdag blev rørt ved at erindre Ordene fra Sonet Nr. 2 »When fortie Winters shall besiege thy brow« – med det Resultat, at han Aaret efter bragte Manuskriptet til Sonetterne plus *A Lover's Complaint* til Thorpe i London. Har han muligt hjulpet Thorpe med Dedikationen, hvor Ordene »*That eternitie . . . everliving poet*« dækker over hans Navn. – Men som Herremand og Adelig var han dog ikke tjent med at kaldes *Mr.*, for hvilke Bogstavers Skyld hele Hotsons Bog er skrevet. – Lad os ikke glemme, at han ogsaa paaviser at »*the rival poet*« er Marlowe.

Vi har anvendt en Del Tid og Plads paa Spørgsmaalet om Sonetbogens Proveniens til T. Thorpe, og afvist Tanken om Lord Pembroke, allerede fordi han ikke var Shakespeares Patron, og Southampton, fordi han i Aaret 1609 kunde formodes at være uden for Skuepladsen. Men endnu findes der Tilhængere af, at Digteren William Shakespeare, Mr. William Himself, skulde have afleveret Manuskriptet til Sonetterne (og til *A Lover's Complaint*) til den driftige men dumme Boghøker. En saa anset Litteraturhistoriker som GEORGE SAINTSBURY hælder til denne Side, i sin Fremstilling af *Shakespeare's Poems* i *The Cambr. Hist. of English Literature*. Han er en alsidig og meget frugtbar Litteraturhistoriker, frem for Alt ikke *l'homme d'un seul livre* som de fleste Shakespearianere. Men han finder det »rash« at antage, at Shakespeare Ingenting har med Foretagendet at gøre, og mener at Digteren i det Mindste ikke har bestridt Udgavens Authentici. Yderligere henviser han til William Shakespeares Erklæring om at han var »much offended« - over at Firmaet Jaggard havde indlemmet de to Digte af Ths. Heywood i 3. Udgave af *The Passionate Pilgrimme*. Shakespeare har ifølge en Pjece af Heywood bevidnet denne sin Indignation i Anledning af at han kom til at gaa og gælde for Forfatteren. Det lyder lidt sælsomt i netop

Heywoods Mund. Men ellers har Digteren aldrig udtalt sig imod de Masser af Apokryfer, som blev udgivne under hans Navn, eller om de 18 »gode« eller »slette« Udgaver af hans autentiske Skuespil.

Textens havarerede og ucensurerede Tilstand vidner ogsaa imod Wm. Shakespeares Medvirkning. Hans Smag for »Concepter«, saa velkendt fra *Romeo og Julie* og Sonetterne, var aftaget med Publikum, det var en Moderetning at lave Ordsprog eller Tankefrø eller Brandere af Alting. Man kunde heller ikke stole paa at alt Publikum fra 1609 vilde bære over med den vovede Erotik, thi selv om Shakespeares Forfatterskab vidner om, at hans Kærligheds-Følelse er sund, hænder det dog i Sonetterne at han »poses like a Sodomite«. —

Tiden havde skiftet, men hvorlænge var det siden? Vi har set, at det ikke gik an, som i Hatcliffe-Theorien, at gøre Sonetterne til Fodstykket for Digterens Virksomhed. Paa den anden Side kommer Pembrokianerne for sent med deres Sonet-Periode 1598–1601, altsaa efter Meres' Udtalelser og *The Passionate Pilgrim*. Tilbage bliver et Tidsrum omkring Digterens tredivte Aar eller omtrent samtidigt med Lord Southamptons Patronat. Den nøje Sammenhæng mellem Sonetsamlingen og *Love's Labours Lost* samt de to fortællende Digte og *Romeo og Julie* er kendt, ligesaa den Traad der forbinder Fiktions-Elementet i Sonetterne med *The Two Gentlemen of Verona*. Det kan ses med det blotte Øje, men vi tager noget Statistik til Hjælp, nemlig Parallelerne mellem Sonetterne og andre af Shakespeares Arbejder. Forfatterne er HERMAN ISAAC (senere kaldet CONRAD) i Shakespeare-Jahrbuch 1884, og Mr. HORACE DAVIS, her citeret efter R. M. ALDOUS' Kvartudgave af Sonetterne 1916 (New York).

Det er en Regel ved saadanne Undersøgelser, at man bør vise stort Forbehold naar det gælder om at eftervise Paavirkninger fra en Forfatter paa en anden, eller Identiteten af Forfattere til to forskellige Bøger. Men naar man har at gøre med kendte Skrifter af samme Forfatter, maa det være tilladt at vise Tolerance — da alle Skribenter beholder Tankevaner og Sprogvaner fra den ene Bog til den anden. Vigtigt og Uvigtigt er det tillige nødvendigt at tage med. Jeg siger det for at forklare, at Tallene i disse Statistikker vist er for lave, skønt de er talende nok. — Dover Wilson har undladt at benytte *Love's Labours Lost*, skønt det er det Ar-

	<i>Isaac</i>	<i>Davis</i>
Love's Labour's Lost	34	49
Comedy of Errors	12	22
1 Henry VI	15	12
2 Henry VI	21	14
3 Henry VI	14	17
Two Gentlemen of Verona	31	35
Romeo & Juliet	48	48
Venus & Adonis	37	64
Richard III	25	24
King John	17	22
Lucrece	39	60
Titus Andronicus	10	18
Midsummer Night's Dream	18	45
Richard II	21	26
Merchant of Venice	7	23
Taming of the Shrew	8	7
1 Henry IV	8	10
2 Henry IV	13	13
Merry Wives of Windsor	6	7
Much Ado about Nothing	9	7
Henry V	3	7
As You Like It	26	13
Julius Cæsar	1	3
Twelfth Night	14	15
Troilus & Cressida	24	16
All's Well that Ends Well	11	10
Hamlet	17	15
Measure for Measure	14	8
Othello	6	12
King Lear	2	11
Macbeth	3	5
Antony & Cleopatra	14	7
Timon of Athens	5	4
Pericles	7	0
Coriolanus	4	4
Cymbeline	13	7
Winter's Tale	5	6
The Tempest	3	2
Henry VIII	7	4

bejde der staar nærmest ved Sonetterne, fordi han mener det er om-
arbejdet af Digteren, hvilket næppe er rigtigt og uden Betydning.
Men *Venus og Adonis* samt *Lucrece* viser også Overensstemmelser
paa Grund af at det er Rimværker. *A Midsummernight's Dream*

er som en videre Udvikling af *Love's Labours Lost* med dets syv glimrende Sonetter.

Flere Forskere, som en Kanonikus Breeching (1904) og den meget berømte Sir Edmund Chambers (1930) har spekuleret paa det indbyrdes Aldersforhold mellem disse Værker. Sonetterne skulde være det sidste lyriske Udbrud fra Southampton-Tiden. Deres Versifikation og Stil er finere end *Venus og Adonis'*, derfor senere. – Men *Venus og Adonis'* Stil er i Virkeligheden mere glimrende og naturlig, maa vi hævde. – *Venus og Adonis* skulde ogsaa være hurtig og jasket nedskreven – men heller ikke dette kan gøre Noget til Sagen. – Vi mener, at de fleste Sonetter er skrevne i Løbet af kort Tid; deres ensartede Stil og Versifikation bærer stærkt Vidne herom.

Som den tidligst trykte Sonet af Shakespeare udpeges undertiden efter *Minto Characteristices of English Poetry*, 1885, S. 371, 382, et Digt i den omtrent italienske Rimfacon, foran i den pudserlige italienske Sproglærer *Florio's Dialoger »Second Frutes«* (Fortsættelses-Bog) 1591 med Titlen *Phaeton to his friend Florio* (her trykt efter Sir Sidneys *Lee's Life of Shakespeare*, Udgave 1922, S. 154. Note):

Sweet friend, whose name agrees with thy increase,
 How fit a rival art thou of the Spring!
 For when each branch hath left his flourishing,
 And green-locked Summer's shady pleasures cease;
 She makes the Winter's storms repose in peace,
 And spends her franchise on each living thing:
 The daisies sprout, the little birds do sing,
 Herbs, gums, and plants do vaunt of their release.
 So when that all our English Wits lay dead,
 (Except the laurel that is ever green)
 Thou with thy Fruit our barrenness o'erspread,
 And set they flowery pleasance to be seen.
 Such fruits, such flow'rets of morality,
 Were ne'er before brought out of Italy.

Florio, Montaignes Oversætter til Engelsk, var en af Lord Southamptons Klienter, og meget anset og kendt af Alle. Florio anses for Model til Skolemesteren Holofernes i *Love's Labours Lost*, vel med Urette? – Stilen kunde ligne Sidneys, men denne var død 1586. Med sit Ordspil, sin kunstige Udvikling af Lignel-

ser, sit *increase*, ligner den vor Helt. Men den erotiske Sonetsamling er nogle Aar yngre.

Af Sonet Nr. 104 har man sluttet at Digterens mandlige Kærlighed varede tre Aar (mindst, maa man tilføje) – men det siger Intet om Sonet-Skriveriet; af Nr. 98 at den begyndte med Planeten Saturns Opposition 1598 (Wyndham). En anden Opfattelse, se Edgar Fripp, I. 331.

Sit Sidney Lee regner Helenas Brev i *All's Well that Ends Well* 3. Akts 4. Scene for en ret tidlig Sonet, da han anser denne Komædie for meget gammel, omend senere omarbejdet; den første Redaktion sætter han til 1595, altsaa dog efter *A Midsummer-night's Dream*. Men det er snarest Shakespeares sidste Sonet.

Andre ansætter Nr. 107 (»My prophetic soul«) til 1603, og Nogle tror at der hentydes til Krudtsammensværgelsen mod Kong James I (1606) i Nr. 124 (»Which die for goodness, who have lived for crime«, (Ideen er ganske sindssvag). Enkelte mener, at der er Vers fra selve Udgivelses-Aaret 1609 i Thorpes Samling.

Vi holder altsaa paa et Tidsrum ca. 1593–96 for Sonetterne, f. Ex. 1594 med den store Pest-Pause, som i høj Grad ramte Skuespillerne. Men Shakespeare kan være begyndt før Southamptons Tid. – Vi tror fremdeles paa at der er en Enhed i den foregivne Følemaade og den gennemførte Stil i Sonetterne, men at Sammenhængen indbyrdes er sløj. Det er Tankedigte, men de handler om Følelser, og iagttager det gamle Ceremoniel fra *cours d'amour*, hvoraf et Element af juridisk betonet Diskussion er overleveret. De smaa Fiktioner, som med mere eller mindre Held er tilsat, skal hindre Kedsomheden, som de stadige Gentagelser dog fremkalder. Men læst enkeltvis, uden Sideblik paa en Plan som aldrig har existeret, indtager mange af disse Digte dog en hæderlig Plads imellem saa mange andre erotiske og følsomme Smaaavers fra Stuarternes Tid.

Vi vil endnu vende tilbage til det tredie Parti, altsaa de Forskere, som resignerer paa Person-Spørgsmaalet eller afviser Tanken om dets Realitet. Megen Tak skylder vi Bremeren NICOLAUS DELIUS, især for hans Afhandling i den tyske Shakespeare-Aarbog 1865. N. Delius havde netop da afsluttet sin Udgave af Shakespeares Værker, vel den mest videnskabeligt betonedede af Aarhundredets Udgaver, og deri udtalt sin Anskuelse af Sonetterne. Han byggede paa en grundig og klar Kundskab om Sonettens

og den hele erotiske Digtning Historie, og efterviste baade de tusinde Reminiscenser hos Shakespeare og den almindelige Afhængighed. Materialet er senere forøget, kritisk sigtet og samlet i de forskellige Udgaver af Sidney Lees Biografi af Shakespeare, men har ikke overbevist Tilhængere af den personalhistoriske Theori om Sonetterne. Dog allerede i Henrik Schücks Biografi fra 1883 er N. Delius' Synspunkter tiltraadte, og Vejen derefter aabnet for den sunde Hypothese, at Mr. W. H. skulde være lig William Hall, et Medlem af Boghandler-Lauget.

Disse Anskuelser har særlig præget Adolf Hansens Indledning til den danske Oversættelse af Sonetterne fra 1885, uden dog at drage den sympathiske Lærde fra hans Tro paa Jarlen af Pembroke. »Paa Renæssancens Tid var den i manges Hænder kun den gyldne Skaal, hvori man sirligt udgød sine Taarer, den spraglede Boldt, man kastede til den elskede, den guldindfattede Marmortavle, hvorpaa man uforgængeligt vilde skrive hendes Navn. Der er her et Mylder af elfenbenshvide og sølvskinnende Hænder, gyldne Lokker, duftende Aande, Aurorastraalende Rødmen, stjernelignende Øjne og rubinrøde Læber. Der er Sindrigheder mellem Øje og Hjærte, om hvordan Hjærtet bebrejder Øjet og Øjet Hjærtet, om Splid og Ufred imellem dem. Der er Løfter om, at den elskedes Billed skal staa fast og urokket i Digterens Vers i al Evighed, naar Tiden har sløjft de stolteste Mure. Der var, kort sagt noget konventionelt, der havde fæstnet sig til *rent litterære* Ejendommeligheder ved denne Poesi i hine Tider.« (Anf. Oversættelse S. XVIII–XIX) – Det er dog ikke rent litterære Ting det drejer sig om. Selve Følelsens Indhold bestemmes ogsaa som konventionelt og traditionelt.

Et Forsøg paa en sammenlignende litteraturhistorisk Karakteristik er givet i *Themes and Variations in Shakespeare's Sonnets* af J. B. LEISHMAN (1961). Bogen er stærkt paavirket af tysk, spekulativ Poetik og tilegnet Rudolf Kassner's Ihukommelse (Tu duca, tu signore, e tu maestro). Bogen er uklar og giver til Dels en vildledende Besked om disse Poesier, saaledes i Afsnittene om »Geist und Seele« og om Shakespeare mere ligner Mozart end Beethoven. Sonetternes Erotik er overhovedet rigeligt overdrevet. Men især i Afsnittet om P. Ronsard og W. Shakespeare er der noget godt Stof. Forfatteren indrømmer dog, at Sonetterne savner det høje, himmelske Pust. – Leishman var Pembrokianer

og anser Digtene for skrevne 1597–1607. Hvilket næppe er rigtigt, da Sprog og Stil peger mod et tidligere Tidsrum. Han er vist den der har givet Shakespeare længst Spillerum.

Sonetternes Themaer er Renæssancens: Poesien (ca. 30 af Shakespeares Sonetter berører dette Emne), Tiden (især dens Almagt og Hast), Ungdommen, Alderen, Skønheden, Strid mellem Øje og Hjerte, de fire Elementer, Kærlighed, Venskab, Had, Troskab, Utroskab, Søvn, Drømme, Adskillelse, Genforening, Savn, Bitterhed (Hoved-Stemningen). Se videre Edgar I. Fripp, Anf. Skr. I. 258–59.

Nogle af Sonetterne kan vel tænkes at have Hentydning til virkelige Begivenheder og Forhold i Digterens Liv. Det er saa muligvis Tilfældet med Nr. 50–51. Dette Diptychon synes frisk fortalt og kaldes i Bensons Tryk fra 1640 »*Goe and come quickly*«, men her synes ikke at være Tale om »come«, kun om Tilbage-rejsen, som endda er en Smule halv-allegorisk. De to Sonetter gør hinanden overflødige. Allegorien gaar ud paa, at Hesten ligesom Rytteren gør Modstand imod at forlade Digterens Elskede (muligvis en Kvinde), mens Digteren i det mindste i Nr. 51 gør Mine til at vende tilbage snarest. Dette Par Sonetter virker puerile, og just derfor hentede fra Virkeligheden.

Herhen kan man ogsaa regne den lille Gruppe om Digteren og hans »Rival«. Man gættede først paa MARLOWE, hvem *Alle* genfandt i Sætningen: »Was it the proud full sail of his great verse«, Sonet 86. 1. Dette kunde gælde næsten *Alle* engelske Digttere, inclusive Shakespeare selv. Sonetten er rimeligvis ikke hans egen, da fremmede Penne meget vel har blandet sig i hans Sonetter. Maaske Ideen til den lille Digter-Kongres stammer fra Fremmede, og Sonetten stammer fra Halv-Venner af William Shakespeare.

Sonet Nr. 86 sigter imidlertid efter den nu almindelige Antagelse, til CHAPMAN og hans Stjernekigger-Klub, hvis natlige Møder gav de Indviede mystiske og de Udenforstaaende mistænksomme Fornemmelser. Chapman, som trods sin uhyre Lærdom er den engelske Dramatiker, der ligner Shakespeare mest, var som han en Klient af Henry Wriothesly.

Har mon hans Digtterskib, som fra det fjerne
Mod Jer, sit dyre Maal, med Brus skød frem,
Liglagt de modne Tanker i min Hjerne,
Gjort Moderslivet til en Grav for dem?

Har mon hans Aand, i Aanders Skole øvet
 Til Flugt højt over Jorden, gjort mig mat?
 O nej! saa lidt har han min Digtning døvet
 Som Fællerne, der hjælper ham ved Nat;
 Han og hin rare Husaand, som jo plejer
 Hver Nat at bilde ham en Hoben ind,
 Kan ikke ved min Tavshed raabe Sejer;
 Derfra kom ingen Uro i mit Sind.
 Men dengang han fik Eders Gunst at dyrke,
 Da blev jeg lens, da slappedes min Styrke.
 (Vald. Østerbergs Overs.).

Sonet Nr. 87 (Jfr. Nr. 89) hører maaske til Rival-Gruppen.
 Digtet har heldigt anbragte feminine Endelser.

Far vel. Du er for dyr for mig at eje
 Og kender sagtens fuldtud din Værdi;
 I Kraft af dette kan du overstrege
 Mit Krav paa dig; alt saadant er forbi;
 Thi jeg besidder dig kun af din Naade;
 Fortjent den Rigdom har jeg mindst af alle,
 Og Gaven godtgør jeg paa ingen Maade;
 Tilbage maa min Adkomst derfor falde.
 Du gav dig selv jo, før dit Værd du kendte,
 Og kanske i fejlagtig Forudsætning
 Om ham, din Gave gjaldt; med det in mente
 Sker Hjemfald efter bedre Skønsforretning.
 Jeg har da haft dig som i Drømmelandet:
 Jeg sov som Konge, vaagned som – alt andet.

Sonetten er, som de fleste af Sonetterne, et gennemført *Juristeri*. – Tanken er uden Værdi og uværdig. Digtets Opgave er et Tankespil (*conceit*), og Vægten ligger derpaa. Digtet er ushakespeareansk – dog henledes Opmærksomheden paa Originalens kvindelige Rim. – Ushakespeareansk er vel ogsaa Nr. 89, et af de mange, nu usmagelige Udtryk for Venskabs Forherligelse: konvulsivisk Forgudelse og ynkelig Selvforingelse. Maalet for Digtet er dog som sædvanlig hos Shakespeare: Overbud, Triumf igen.

Nr. 87–93 kan tolkes som en Kurre paa Traaden. Specielt shakespeareansk virker *Nr. 91*:

En gør sig til af Byrd, og en af Snilde,
 En af sin Rigdom, en af Legemspragt,

En elsker Modepynt (som klæder ilde),
 En Heste, Hundeglam og Falkejagt;
 Hvert Sind har *sit* Behør af Ting, som drager,
 Hver søger det, som staar hans Hjerte næst;
 Men jeg vurderer ikke den Slags Sager,
 Jeg søger Bedre i eet afgjort Bedst:
 Din Kærlighed er da for mig det bedste,
 Langt over Byrd og Rigdom, Pynt og sligt,
 Til større Fryd end Falke eller Heste;
 At jeg har dig, gør Sindet hovedrigt.
 Arm er jeg kun i eet: at du kan tage
 Alt dette – da staar Armod kun tilbage.

Men ingen af disse Motiver rulles op til selvbiografiske Brudstykker.

Ogsaa det nydelige Stambogsblad Nr. 77 – maaske henvendt til Digteren selv, som omtalt – har en personlig Klang:

Dit Spejl kan vise dig, hvor Glans maa blegne,
 Dit Solur, hvordan kostbar Tid forgaar;
 Paa disse Blade vil din Aand sig tegne,
 Og af din Bog du og en Lære faar;
 De Furer, Spejlet ærligt viser, minder
 Om Gab og Grave, som er os bered,
 Og Solur-Skyggen, mens den stjaalent rinder,
 Om Tidens Listen imod Evighed;
 Og naar du fylder disse blanke Sider
 Med Stof, hvortil Hukommelsen kan ty,
 Da knytter let din Aand i sene Tider
 Bekendtskab med din Hjernes Børn paa ny.
 Saa virker da din Bog, saa tit du lyster;
 Hvad rigt du der har saaet, igen du høster.

Men Sonetter som Nr. 30 (trods dens Doms-og Regnskabs-sprog), 66, 97–98 (Dubletter), der tværtimod er upersonlig holdt, staar ogsaa højt i poetisk Tone og Følelsesfylde.

Den sidste Fjerdedel af Hovedgruppen, indeholder mest kvindelige Modstykker af det Forudgaaende, Forsoning og Tilbagefald. Alt i en noget koldere Stil.

Dog er ogsaa det sidste kvarthundred Sonetter en Art af rene Gentagelser af Centralpartiet. Disse kvindelige Digte paastaas af Adolf Hansen og Flere »at være prægede af Renæssance-Tidens stærke, varmbloedige Liv og lidenskabelige Bevægelse« og af denne Poesis »havstærke Friskhed og uanfægtede, mandige

Naturkærlighed.« – De er vel noget mindre end Hovedpartens Sonetter ufriske og indviklede i Stilen, men bruger dog de samme Motiver med et nyt Fortegn, kun nogle faa raske Paafund bryder Ensformigheden: den mørke Haarfarve, Elskerindens periodiske Had; Digteren ender som før med at forsikre om sin Standhaftighed.

Den berømteste af alle Sonetterne, Nr. 144, »*Two loves I have*«, maa være skreven sidst, og fejlagtigt indskudt – ligesom den ogsaa ret uvedkommende Nr. 145, som kun har fire Fødder at gaa paa. Meningen har vel været at stille Nr. 144 i Spidsen for begge Samlinger. Den passer dog ikke helt hertil, da den farlige Yngling ikke kan kaldes hans gode Engel, og Damen eller Damerne maa have været til Stede i Forvejen. Forudsat altsaa, at det Hele ikke er et fantastisk Opspind. Kun de to græske Sonetter bag i Bogen staar paa sikker Plads.

135

WHo euer hath her wish, thou hast thy *Will*,
 And *Will* too boote, and *Will* in ouer-plus,
 More then enough am I that vex thee still,
 To thy sweet will making addition thus.
 Wilt thou whose will is large and spacious,
 Not once vouchsafe to hide my will in thine,
 Shall will in others seeme right gracious,
 And in my will no faire acceptance shine:
 The sea all water, yet receiues raine still,
 And in abundance addeth to his store,
 So thou beeing rich in *Will* adde to thy *Will*,
 One will of mine to make thy large *Will* more.
 Let no vnkinde, no faire beseechers kill,
 Thinke all but one, and me in that one *Will*.

Første Tillæg.

JAMES BOSWELL'S Udtalelse om Sonetterne:

»JAMES BOSWELL (the younger): Whoever the person might be to whom the greater part of these sonnets was addressed, it seems to have been generally admitted that the poet speaks in his own person; and some of his critics have attempted, by inferences drawn from them, to eke out the scanty memorials which have come down to us of the incidents of his life. I confess myself to be as skeptical on this point as on (Drake's theory respecting Southampton) . . . If (the Sonnets) were composed before Meres's publication, he could not have been at a more advanced age than thirty-four; and even if we were to adopt the theory of Dr. Drake, and suppose that most of them were produced at a subsequent period, and fix upon the latest possible year, 1609, yet still the description of decrepitude which is found in the 73d Sonnet could scarcely, without violent exaggeration, be applicable to a man of forty-five. But he must not only have been old, he must also have been grossly and notoriously profligate. To say nothing of the criminal connection (for criminal in a high degree it would certainly have been in a married man) which is frequently alluded to in those Sonnets which are said to be addressed by him in his own character to a female, we find him, in a passage already quoted, speaking in terms of shame and remorse of his »harmful deeds«, of something from which his »name had received a brand,« and of »the impression which vulgar scandal had stamped upon his brow.« I trust it will not require much argument to show that this picture could not be put for gentle Sh. We may lament that we know so little of his history; but this, at least, may be asserted with confidence, that at no time was the slightest imputation cast upon his moral character; and that, in an age abounding, as Mr. Steevens has observed, with illiberal private abuse and peevish satire, the concurring testimony of his contemporaries will confirm the declaration of honest Chettle, that »his demeanour was no less civil, than he excellent in the quality he professed.« Upon the whole, I am satisfied that these compositions had neither the

poet himself nor any individual in view, but were merely the effusions of his fancy, written upon various topics for the amusement of a private circle.«

(Plays and Poems of Sh., 1821, 20:219-20)

Andet Tillæg.

Shakespeare-Overleveringen.

De mere eller mindre forrykte Paastande, der fra Tid til anden fremsættes om Digteren William Shakespeare (1564–1616, at dømme efter Kirkebogen i Stratford-upon-Avon, Warwickshire) lader sig næsten uden Rest føre tilbage til en Vrang-Forstaaelse af det, man kalder *den shakespeare'ske »Kanon«* – altsaa de Skrifter, som efter den bedst bevidnede Tradition tilkommer Digteren.

Den shakespeare'ske Kanon beror paa den store pragtfulde Udgave *in folio*, som udkom 1623, men paa hvilken der allerede var betalt Licenser og taget Patent i 1621.

»Folio'en«, som man kalder det flotte to-spaltede Opus, det største, som var udkommet paa Engelsk (næst efter Bibelen), omfatter 36 Stykker (omtrent som vor egen Holbergs Komedier). Men af disse var nøjagtig Halvdelen, altsaa 18, udkommet i Forvejen i »Kvarto« (4to, ikke alle i det, vi nuomstunder kalder Kvart-Format). Og af disse forelaa allerede 15 under Digterens Navn, kun 3 uden hans Navn, hvad der dog ikke lægges særlig Vægt paa, for først i Slutningen af 1590'erne blev det nogenlunde almindeligt at trykke Skuespil under Forfatternes Navne eller Forbogstaver. Desuden tilskrives der ham i Kvart-Udgaver Stykkerne *Pericles* og *The two noble Kinsmen*. Sidstnævnte Drama er imidlertid helt eller for det meste af Digteren JOHN FLETCHER, en aandrig og dramatisk højst kapabel Digter, der optog det i Udgaven af sine Skrifter, som ikke var fuldstændig. Han vidste altsaa, hvad han gjorde. Kun nogle faa Scener af dette Oldtids-Eventyrspil skyldes rimeligvis Shakespeare. – W. Shakespeare og J. Fletcher har ifølge en Opfattelse, der ikke gaar tilbage til Samtiden, forfattet Hovedmassen af *Henry VIII*, som er optaget i Rækken af Shakespeares Konge-Dramaer; den er dog nok rigtig, uagtet Fletcher aldrig selv har vedgaaet Samarbejdet. JAMES SPEDDING har i »*New Sh. Soc. Transactions*« 1874 (bagest

søgt at fordele Indholdet mellem de to Digtere. Imod Spedding er EDGAR I. FRIPPS *Shakespeare*, 1938, især 778 ff. – H. DUGDALE SYKES, »*Sidelights on Shakespeare*,« 1919, 18 ff., fraskriver Shakespeare al Part i Stykket og tildeler det Massinger og Fletcher. Men allerede ROBERT BOYLE havde fremsat samme Paastand (*New Sh. Soc. Transactions* 1880–85). Han tænkte sig, at Shakespeares Stykke af samme Navn var brændt 1613 og erstattet med en Nybearbejdelse. Den bekendte Udgiver af »*The Cambridge Shakespeare*«, ALDIS WRIGHT, afviste al Tanke om Shakespeares Forfatterskab i Fortalen til sin Udgave i *Clarendon Press Series*.

Langt mere vanskeligt er Forholdet med *Pericles*. Thi vel har Skuespillerne, som udgav den gloriøse Folio 1623, aldrig anerkendt vor Helt som Forfatter af dette Stykke, men det udkom i Oplag efter Oplag under hans Navn og var – underligt at tænke sig – det mest populære af alle hans Arbejder næst efter *Hamlet* og det fortællende Digt *Venus and Adonis*. Forfatteren af *Pericles*, en romantisk Tragedie eller dramatiseret Novelle, er sagtens WILKINS, der udgav Stykket som *Roman* næsten samtidig med, at det kom i dramatisk Udgave. De to Herrer maa have kendt hinanden, for Skuespillet og Romanen følger hinanden Blad for Blad, somme Steder Ord for Ord; en rimelig Udskillelse af de ægte shakespeareke Partier er foretaget af vor Landsmand VALDEMAR ØSTERBERG, der var en haard Negl; hans Meninger følges nutildags af de fleste Amerikanere og Englændere.

Men desuden tilskrives der Shakespeare i en Udgave af Folio'en fra 1664 endnu 7 Stykker, der tidligere var udkomne under Mærket WILLIAM SHAKESPEARE eller W. S. De kan maaske tildels skyldes to underordnede Digtere, WILLIAM SMITH og WENTWORTH SMITH, men stammer i de fleste Tilfælde fra andre Penne. Disse Stykker blev altsaa vraget af Skuespillerne, som udgav de 36 Stykker i 1623, og de blev atter udvist af den shakespeareke Kanon i 1625 af Digteren ALEXANDER POPE, et af den engelske Litteraturs største Navne, og den geniale, men stundom alt for dristige Revisor af Texten, Ophav til mere end et Par Tusinde af de senere godkendte Text-Rettelser.

Et *tabt* Stykke af Shakespeare, muligt i Samarbejde med førnævnte John Fletcher, er meget stærkt bevidnet. Det hed *Cardenio* og var uden Tvivl gjort over Cervantes' *Don Quixote*, som indeholder en populær Novelle over en Person af det Navn.

Hentydninger til Shakespeare som Dramatiker og Poet er meget talrige i hans Tidsalder. Berømte er fra hans unge Dage Skuespil-Forfatteren GREENE's Omtale af ham som den eneste eller første »Scene-Ryster«, hans Kollega CHETTLE's varme Hyldest til hans Genius, og de morsomme Allusioner i det satiriske Spil *Return from Parnassus* fra Hamlet-Tiden. Fra 1598 foreligger den tidligere nævnte Karakteristik af Digteren i den lille, sammenlignende Litteraturhistorie af FR. MERES med den grinagtige Titel *Palladis Tamia*, her – husker vi – nævnes hans sukrede Sonetter, der er i Cirkulation mellem hans Venner, og 6 Komedier plus 6 Tragedier, aabenbart for Symmetriens Skyld. Blandt Komedierne figurerer et Stykke, der har Titlen »Love's Labours Won«, sagtens et kendt Drama, der nu har andet Navn, f. Ex. *Twelfth Night*. Ved Tragedier forstaar han noget andet end Udgiverne af Folio'en, altsaa Shakespeares egen Trup. Disse Eksperter inddelte hans dramatiske Værk efter et System, som fulgtes af Scenens Folk: i Komedier, *Historier* og Tragedier. Men Meres regner fire af Historierne (som vi nu kalder Krønike-Spil) blandt Tragedierne, efter de lærde Humanisters Vis.

JOHN WEEVER omtaler 1599 Shakespeare som Forfatter af *Romeo and Juliet* samt et Stykke KING RICHARD, uvist om den anden eller tredie Richard. GABRIEL HARVEY, død 1601, har i en Notits foran i en Bog omtalt Shakespeare og hans *Hamlet*, en Omtale der har givet Anledning til en Del Disput. BEN JONSON udtalte sig i 1619 aabnemundet om Shakespeare som Forfatter af *A Winter's Tale* og *Julius Cæsar*.

Meget vigtige er Registreringerne af Shakespeares Stykker i det solide engelske Boghandler-Register. Der er de *daterede*, en stor Gevinst, men efter de brave Boghandlers Skik uden Forfatter-Navn, forud for Trykningen, der somme Tider først er langt senere. I Regnskaberne for Hoffets Forlystelser optræder hans Stykker meget tit, baade med og uden Navn. Saaledes nævnes i Sæsonen 1604–05 *Measure for Measure*, *Comedy of Errors*, *The Merchant of Venice* under Navn, men der angives ikke Forfatter til *Othello*, *The Merry Wives of Windsor*, *Henry V* og *Love's Labours Lost*. I Skuespil-Grossererens og Manuskript-Handlerens HENSLOWES Dagbog omtales Masser af Stykker, ofte med Betegnelsen »ny« (naar de nu blot altid var nye). Han sjakrede med Digterne og gav dem undertiden, men nødig, Forskud. Hans

Journal giver nøjagtige Dateringer, men da han aldrig har haft direkte med Shakespeare at gøre, er hans Oplysninger om dennes Arbejder knap saa vigtige som dem, han giver f. Ex. HENRY CHETTLE, med hvem han ti Aar forhandler om Tilvejebringelse af en »dansk Tragedie«, maaske en Tragedie om *Hamlet*. Henslowe, en løjerlig Bookmaker, er især interessant ved de mange Oplysninger, han giver om Bearbejdelser og Revisioner og lignende Aarsager til Kurs-Svingninger; men i denne Henseende var der ikke noget at stille op med den store Digter, hvis meget fremskudte Stilling ved Globe-Theatret har paalagt ham Forsigtighed. Omarbejdelser havde vist altid umiddelbar Ny-Opførelse for Øje, var Børn af Nødvendigheden.

Disse og talrige andre Erindringsposter er tit nok gjort gældende i Spørgsmaal om Shakespeare-Overleveringens Ægthed. Over for den Skat af Viden, vi raader over, større end over de fleste Digtere fra Renæssancen, staar imidlertid de skeptiske Kroppe med J. M. ROBERTSON i Spidsen.

Denne frygtindgydende Shakespeare-Morder har i Tidens Løb opløst over en halv Snes af hans vel-overleverede og vel bevidnede Dramaer og fordelt Brudstykkerne paa en Del andre Digtere, mest af omtrent samme Fødselsaar som han: MARLOWE, PEELE, GREENE, der alle døde unge og havde en beskedent Produktion, men nu er blevet berigede med Shakespeares Lemmer. Endvidere navnlig CHAPMAN, en stor vanskelig Digter, som var lidt ældre end han, begyndte nogenlunde samtidigt og havde en blomstrende Produktion endnu længe efter hans Død. Chapman ligner Shakespeare, det var en mægtig Aand, men mere bunden end han i Støv og Lærdom.

Til Sammenligning med J. M. Robertsons Opløsning af JULIUS CÆSAR i formentlig Urbestanddele sætter vi nu hans Behandling af RICHARD II. Dette historiske Drama har en enkelt Gang før vakt noget Anstød: Alexander Pope, der overhovedet har forgrebet den moderne Kritik, rigtignok med en Finhed, der ikke er J. M. Robertsons Sag. Pope mente, at nogle af *de rimede Vers*, der her og der er strøet ind imellem de normale, rimfri Femfods-Vers, kunde se ud som om de ikke var Shakespeares. Pope levede i en Tid, der laa nær op af Shakespeares, han var derhos en umaadelig fremragende Kender af Vers, men han kunde dog tage fejl. Men SAMUEL JOHNSON, den engelske doktri-

nære Klassicismes Stormester, hvis Næse var mindre fin end Popes, benyttede sig af dennes Indvendinger til en større anlagt, billigkøbt Hypothese om, at Richard II var en Omarbejdelse af et ældre Stykke; Tragedien var kun *revideret* af Shakespeare. Det var blot en Paastand. MALONE, den store Engelsk-Filolog fra omkring Aar 1800, hævdede Dramaets Helhed og Enhed. Robertson gentog de gamle Indvendinger og supplerede dem med nye Fordomme. Han fandt nogle Spor, d.v.s. Klangligheder, der skulde pege mod PEELE, alle meget tilfældige, flere der skulde vise MARLOWES Forfatterskab.

J. M. Robertson støttede sig, som han plejede ved den Slags Operationer, til den forskellige Bedømmelse der er vederfaredes Stykket. Danskeren BIERFREUND og Svenskeren SCHÜCK har hævet det til Skyerne paa *Richard III's* Bekostning. Det kan dog ikke maale sig i dramatisk Kraft og store flotte Roller med denne Tragedie, som er fra nogenlunde samme Tid. Men den stille Karaktertegnning, den svage og meget shakespearske Hovedperson har indtaget mange. J. M. Robertson mener imidlertid, at det er for daarligt Theaterarbejde til at være af Shakespeare. Han finder ogsaa Modsigelser i Stykket, især noget Sjuskeri i Tronranerens Udtalelser: han siges at vende tilbage fra Bretagne, men har aabenbart slet ikke været der. Men den Slags Ujævnheder, som Tilskuerne ikke mærker, er sædvanlige hos Shakespeare.

Mere interessant er Ligheden mellem Afsættelses-Scenen i Stykkets 4. Akt og den tilsvarende i Marlowes *Edward II*. Her er Tale om næsten ordrette Overensstemmelser, en Slags Plagiat. Men Marlowes Drama er først udkommet (i en god Udgave) efter hans Død. Det er rimeligt, at han har efterladt sin Tragedie i ufærdig Stand og at Shakespeare, som overlevede ham, har gjort den færdig til Trykken. At antage Marlowe for Ophav til begge Arbejder er i alt Fald at vende op og ned paa Sandheden. De fleste mener nu, at Shakespeare som Truppens Dramaturg har tilføjet Scenen.

Men Robertson fremturede. Han holdt sig til de Tabeller, som tidligere Lærde havde udarbejdet over Versebygningen hos forskellige Digtere og som han selv havde forøget. Marlowe havde været en Foregangsmand i Brugen af Elleve-Stavelses-Vers, Vers med dobbelt, saakaldt »kvindelig« Udgang. Men de andre Digtere

fulgte rigtigt nok i hans Spor. Da nu nogle af Scenerne i *Richard II* har atten til tyve Procent af de lange Vers, mener J. M. Robertson her at kunne spore Marlowes Pen. Sligt er dog ikke beviskraftigt. Ingen kan forlange af de gamle Digtere at de skal »holde« en vis Procent – det gjorde de netop ikke, Forholdet mellem den korte og den lange Versetype veksler fra Scene til Scene. J. M. Robertson troede ikke paa meget, men han troede paa disse metriske Regnskaber; og det havde han virkelig ingen Ret til, naar han erklærede Størsteparten af Shakespeares Ungdomsarbejder for Sammenskrift af andre Penne. Men Robertson levede og døde i Troen paa de metriske Statistiker, hvis Sandhed han undergravede.

Shakespeares Kilde til Dramaet om den ulykkelige og ubesluttsomme Kong Richard var HOLINSHEDS engelske Krønike. Det er uvist, om han har laant et eller andet Træk fra et ældre Stykke med samme Emne. Samtiden taler baade om et *Henry IV*- og et *Richard II*-Drama; maaske er der kun eet Drama, det kan for den Sags Skyld være af William Shakespeare selv. Paa Tryk forelaa et Drama fra 1593 om en Episode af Richard den Andens Regering, JACK STRAW. Det har ingen Døds-Scene, som kunde oplyse os om Prioriteten til Kongernes Aflivning i *Richard II* og *Edward II*. Desuden foreligger fra det 17. Aarhundrede en Tragedie, *Thomas of Woodstock*, der kan være baseret paa et ældre Richard II-Drama. Endelig ved man af et Aktstykke fra 1611, at »Kongen Mænd«, det vil sige Shakespeares og Burbages Trup, ejede et Drama, som vist var ældre end Shakespeares, det begyndte med WAT TYLERS Revolte. J. M. Robertson mener nu at det ældre Richard II-Skuespil kan være en Bearbejdelse af JACK STRAW, hvilket han tilskriver Robert Peele, øget med tre Akter bagtil – en ganske luftig Kombination.

Det store Spørgsmaal er og bliver imidlertid: *Paavirkning* fra Marlowe eller *Bearbejdelse* efter Marlowe. Men imod begge Dele taler de to ledende Karakterers Enhed med sig selv. Der foreligger intet Tegn til at Kong Richard eller hans Fjende, Bolingbroke har ændret sig. Det er især tydeligt at den *svage Konge* er en ægte shakespearesk Rolle. –

Sonetterne har imidlertid i det Store og Hele undgaaet en lignende Behandling.

SONNETS.

154

THe little Loue-God lying once a sleepe,
 Laid by his side his heart inflaming brand,
 Whilst many Nymphes that you'd chaste life to keep,
 Came tripping by, but in her maiden hand,
 The fayrest votary tooke vp that fire,
 Which many Legions of true hearts had warm'd,
 And so the Generall of hot desire,
 Was sleeping by a Virgin hand disarm'd.
 This brand she quenched in a coole Well by,
 Which from loues fire tooke heat perpetuall,
 Growing a bath and healthfull remedy,
 For men diseas'd, but I my Mistrisse thrall,
 Came there for cure and this by that I proue,
 Loues fire heates water, water cooles not loue.

FINIS.

K

A

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
 Historisk-filosofiske Meddelelser
 (Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk.)

Bind 38 (kr. 105.-)

kr. ø.

1.	BLINKENBERG, ANDREAS: Le problème de la transitivité en français moderne. Essai syntacto-sémantique. 1960	60.-
2.	DIDERICHSEN, PAUL: Rasmus Rask og den grammatiske tradition. Studier over vendepunktet i sprogvidenskabens historie. Med tillæg fra Rasks og N. M. Petersens papirer. Mit einer deutschen Zusammenfassung. 1960	45.-

Bind 39 (kr. 97.-)

1.	NEUGEBAUER, O.: A New Greek Astronomical Table (P. Heid. Inv. 4144 + P. Mich 151). 1960	3.-
2.	ASMUSSEN, JES PETER: The Khotanese Bhadracaryādeśanā. Text, Translation, and Glossary, together with the Buddhist Sanskrit Original. 1961	18.-
3.	HJELHOLT, HOLGER: On the Authenticity of F. F. Tillisch' Report of November 24th, 1849, Concerning Conditions in Slesvig under the Administrative Commission. 1961	3.-
4.	JOHANSEN, K. FRIIS: Ajas und Hektor. Ein vorhomerisches Heldenlied? 1961	11.-
5.	JØRGENSEN, SVEN-AAGE: Johann Georg Hamann »Fünf Hirtenbriefe das Schuldrama betreffend«. Einführung und Kommentar. 1962	26.-
6.	HAMMERICH, L. L.: Zwei kleine Goestudien. I. Der frühe West-östliche Divan. - II. Grossherzogin Louise von Sachsen-Weimar - eine politische, keine schöne Seele. 1962	9.-
7.	HOLT-HANSEN, KRISTIAN: Oscillation Experienced in the Perception of Figures. 1962	9.-
8.	SØRENSEN, HANS CHRISTIAN: Ein russisches handschriftliches Gesprächbuch aus dem 17. Jahrhundert. Mit Kommentar. 1962	18.-

Bind 40 (kr. 99.-)

1.	HANNESTAD, KNUD: L'évolution des ressources agricoles de l'Italie du 4 ^{ème} au 6 ^{ème} siècle de notre ère. 1962	18.-
2.	BRØNDUM-NIELSEN, JOHS.: Viggo Stuckenbergs-Sophus Claussen. En Brevvevling. Med Indledning og Noter. 1963	16.-
3.	MØRKHOLM, OTTO: Studies in the Coinage of Antiochus IV of Syria. 1963	20.-
4.	BECH, GUNNAR: Die Entstehung des schwachen Präteritums. 1963	8.-
5.	RIIS, P. J.: Temple, Church and Mosque. 1965	22.-
6.	GERLACH-NIELSEN, MERETE: Stendhal théoricien et romancier de l'amour. 1965	15.-

Bind 41 (kr. 96.-)

kr. ø.

1. HJELHOLT, HOLGER: British Mediation in the Danish-German Conflict 1848-1850. Part One. From the March Revolution to the November Government. 1965	40.-
2. BUKDAHL, ELSE MARIE: Diderot est-il l'auteur du «Salon» de 1771? 1966	30.-
3. JONES, SCHUYLER: An Annotated Bibliography of Nuristan (Kafiristan) and the Kalash Kafirs of Chitral. Part One. With a Map by LENNART EDELBERG. 1966	18.-
4. HAMMERICH, L. L.: An Ancient Misunderstanding (Phil. 2,6 'robbery'). 1966	8.-

Bind 42

(uafsluttet/in preparation)

1. HJELHOLT, HOLGER: British Mediation in the Danish-German Conflict 1848-1850. Part Two. From the November Cabinet until the Peace with Prussia and the London Protocol (the 2nd of July and the 2nd of August 1850). 1966	40.-
2. In preparation.	
3. BIRKET-SMITH, KAJ: Studies in Circumpacific Culture Relations. I. Potlach and Feasts of Merit. 1967	18.-
4. RUBOW, PAUL V.: Shakespeares Sonetter. 1967	12.-

From Vol. 37, No. 1, 1957 the designation *Historisk-filologiske Meddelelser* is changed into *Historisk-filosofiske Meddelelser*. The numbering of the volumes will continue regardless of the change of name. The publications will besides the subjects treated up till 1957, include papers on Philosophy, Archeology, and Art History.

On direct application to the agent of the Academy, MUNKSGAARD, Publishers, 47 Prags Boulevard, København S., a subscription may be taken out for the series of *Historisk-filosofiske Meddelelser*. This subscription automatically includes the *Historisk-filosofiske Skrifter* in 4to as well, since the *Meddelelser* and the *Skrifter* differ only in size, not in subject matter. Papers with large formulae, tables, plates, etc., will as a rule be published in the *Skrifter*, in 4to.

For subscribers or others who wish to receive only those publications which deal with a single group of subjects, a special arrangement may be made with the agent of the Academy to obtain the published papers included under the head: *Archeology and Art History*, only.